

EKONOMI
HÖGSKOLAN
Lunds universitet

Ojämligheter i utbildning och fattigdomsminskning

En teoretisk och empirisk studie av hur en mer jämlik fördelning av kön i utbildning leder till fattigdomsminskning via ekonomisk tillväxt

Nationalekonomiska institutionen

Kandidatuppsats ht-2010

Författare: Arbenita Aliu, Ulrika Myhrberg

Handledare: Therese Nilsson, Pontus Hansson

Innehållsförteckning

1. Introduktion.....	5
1.1 Inledning.....	5
1.2 Syfte och frågeställning.....	7
1.3 Outline.....	8
2. Bakgrund.....	9
2.1 Definition fattigdom.....	9
2.2 Definition ojämlikhet.....	11
3. Teori.....	13
3.1 Solow modellen.....	13
3.2 Teori om lika möjligheter.....	17
3.3 Lönediskriminering	18
3.3.1 Direkta effekter.....	19
3.3.2 Indirekta effekter.....	21
3.4 Sammanfattning.....	22
4. Tidigare forskning.....	23
4.1 Sammanfattning.....	26
5. Utbildningsolikheter och PRSR.....	28
5.1 PRSP.....	28
5.2Urval av länder.....	29
5.2.1 Fokus och allokering av resurser.....	31
5.3 Jämförelse 13 år senare.....	36
5.4 Hur förändringar i kvoten flicka/pojke påverkar ekonomisk tillväxt.....	41
5.4.1Definition spridningsmått.....	42

5.4.2 Förklaring av diagram.....	43
5.5 Diskussion resultat.....	44
6. Sammanfattning.....	48
7. Referenser.....	49
8. Appendix A.....	52
9. Appendix B.....	53

Abstract

Utbildning är något som de flesta vid tidig ålder bekantas med och det sägs att det är en av grundstenarna för en väl fungerande nation och således också dess ekonomi. Det diskuteras inte sällan om varför klyftan mellan rika och fattiga länder är så stor samt hur de fattiga länderna ska kunna uppnå en högre ekonomisk tillväxt och på så vis kunna få en lägre fattighetsnivå. I denna uppsats har vi följaktligen valt att undersöka hur en mer jämställd utbildning bland flickor och pojkar i skolan skulle kunna leda till fattighetsminskning, via ekonomisk tillväxt. Uppsatsen bygger på en empirisk och en teoretisk undersökning där vi analyserar ländernas PRSP-planer. Genom att använda oss av *Solow-modellen* och *Teori om lika möjligheter* undersöker vi vad dessa teorier säger om ojämlikheter i utbildning och deras koppling till minskning av fattigdom. Länder vi har valt att analysera är Burkina Faso, Mali, Niger, Yemen och Chad.

Utifrån våra slutliga beräkningar i analysen kommer vi fram till att det finns en svag positiv korrelation mellan förändringar i flicka/pojke-kvot och tillväxttakt, som kan anses vara försumbar på grund av sitt svaga värde. Vårt resultat av analysen är därmed att en mer jämlik utbildning på grundskolenivå inte är starkt positivt kopplad till tillväxttakten.

Nyckelord: Poverty Reduction Strategy Papers (*PRSP*), ojämlikheter, ekonomisk tillväxt, fattighetsminskning.

1 Introduktion

1.1 Inledning

I ett modernt och sekulariserat land som Sverige är problemen med jämställdhet mellan män och kvinnor förhållandevis små och de orättvisor som finns kan verka tämligen triviala då de sätts i relation till utvecklingsländer. I Sverige är den allmänt vedertagna sociala och kulturella normen att kvinnor och män ska vara jämlika. Detta är något som de flesta ser som en självklarhet. Skulle man däremot titta närmare på motsvarande villkor i ett utvecklingsland möts man i många fall av en betydligt orättvisare bild.

Som ett resultat av sociala och kulturella normer lever kvinnor i många utvecklingsländer under förtryck och jämställdhetsgapet mellan kvinnor och män är stora. Skillnaderna börjar redan vid "barnsben" där statistiken visar att långt fler pojkar än flickor får chansen att gå i grundskola. Det är inte helt ovanligt att flickorna får sköta hushållet tillsammans med deras mor för att sedan, i tidig ålder, bli bortgifta. Detta mönster går igen från generation till generation och på så vis går många kvinnor miste om möjligheten till utbildning och ett liv utanför de förutbestämda normerna.

Med detta i åtanke är det inte svårt att förstå att kvinnor tillhör den grupp av populationen som fattigdomen drabbar värst. Det finns många faktorer som bidrar till att ojämlikheterna mellan kvinnor och män upprätthålls, men den mest signifikanta är med all sannolikhet möjligheten till utbildning. Skulle kvinnor ges möjlighet till att utbilda sig skulle de kunna ta kontroll över sina liv och på sikt verka för att den rådande maktstrukturen reformeras i deras länder. Här åsyftas framför allt de länder som ovan nämnts, det vill säga Burkina Faso, Mali, Niger, Yemen och Chad.

Förutom att kvinnor har betydligt sämre tillgång till både utbildning och den offentliga arbetsmarknaden är även undernäring och andra vanligt förekommande hälsoproblem överrepresenterade hos kvinnor. I Indien är det fyra gånger troligare att en flicka är undernärd

än en pojke. Med detta sagt bör nämnas att det är 40 gånger troligare att man uppsöker sjukhus för detta tillstånd hos en pojke, än hos en flicka.¹ Jämställdhet i utbildningen påverkar välfärden i landet positivt då det bland annat bidrar till lägre fertilitet och barnadödlighet, vilket i sin tur innebär en generellt bättre hälsa inom familjen. En annan omständighet som bör framhållas är att om mamman i familjen har haft möjlighet till utbildning, är det mer troligt att även döttrarna väljer att utbilda sig.

En låg utbildningsnivå bland befolkningen bidrar även till ett lågt humankapital.² Genom att endast män ges möjlighet till att utbildas går man miste om 50 % av potentiellt humankapital. Detta bidrar således till att man förlorar arbetskraft såväl som kunskap. Konsekvenserna blir ödesdigra med välfärdsförluster och stagnerad ekonomisk tillväxt som resultat. En lägre humankapitalnivå innebär även sämre produktion och färre arbetande. Som en konsekvens av detta får landet svårigheter att ta till sig den teknologi som finns tillgänglig, något som långsiktigt påverkar ekonomin.

I september år 2000 samlade FN ett flertal av världens stora ledare till ett möte gällande global fattigdomsbekämpning. Detta möte resulterade i att "the Millenium development goals" utformades. The Millenium Development Goals består av åtta mål som på olika sätt ska fungera som riktlinjer mot mindre fattigdom i utvecklingsländer. Denna deklaration skrevs under av 189 länder och ambitionen var att målen ska uppfyllas fram till år 2015. Målen behandlar hälsa, dödlighet, ojämlikhet och utbildning. Mål nummer tre, vilket främst är av intresse för denna framställning, lyder: *to promote gender equality and empower women*. Detta mål är något som många utvecklingsländer påverkas av och ses därför som ett viktigt mål för att öka välfärd och minska ojämlikheter i såväl utbildningen som på arbetsmarknaden. Syftet med mål nummer tre är att minska snedfördelning bland pojkar och flickor som utbildas i grundskolan och gymnasiet.³

¹ M. Todaro and S. Smith 2006 "Economic Development" s. 229

²Balioune-Lutz Mina and McGillivray Mark, Does Gender Inequality Reduce Growth in Sub Saharan African and Arab Countries?

³ <http://www.un.org/millenniumgoals/bkgd.shtml>

Utöver dessa globala mål finns det även planer (Poverty Reduction Strategy Papers) anpassade för enskilda länder som utarbetats av länderna själva. Dessa planer har utvecklats i samarbete med Världsbanken och Internationella valutafonden, och målet är att uppvisa en strategi för att minska fattigdom och en ökad välfärd för landets befolkning. PRSP ligger till grund för att länderna ska få tillgång till olika hjälpmedel från biståndsgivare. Dessa planer behandlar inte bara förbättring på en yttlig nivå utan är ämnade att gå in på djupet i ett lands styre. Då många av dessa länder står inför liknande problem återfinns ofta mål av samma karaktär i planerna. Ett av de viktigaste målen är satsningar för att utbildning ska fördelas rättvist mellan könen, det vill säga att kvinnor också ska kunna utbilda sig. Genom att minska ojämlikheter i utbildning bland könen får man flera positiva effekter. Som exempel kan bara nämnas reducering av fertilitet, barnadödlighet samt en mer utbildad kommande generation.

Då det framgår på en global, såväl som på en nationell nivå, att satsningar på just utbildning och förstärkning av kvinnors ställning i samhället förväntas bidra till fattigdomsminskning, är vi intresserade att undersöka vilka teoretiska och empiriska belegg det finns för att det förhåller sig så.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att undersöka sambandet mellan fördelning mellan kön i utbildning och fattigdomsminskning. Då ekonomisk tillväxt är avgörande för fattigdomsminskning och datamängden för fattigdom är begränsad kommer fokus att ligga på sambandet mellan fördelning och ekonomisk tillväxt.

Frågeställning är enligt följande: *vad säger ekonomisk teori och empiri om ojämlikheter i utbildning mellan kön och dess koppling till fattigdomsminskning via ekonomisk tillväxt?*

1.3 Outline

I uppsatsens första kapitel ges en kort introduktion till ämnet i syfte att förklara tankarna bakom problematiken till uppsatsen. För att få en bild av dagens situation har vi i kapitel två klargjort begrepp som förklarar fattigdom samt avslutat med att förklara ojämlikheter som infinner sig i utbildning bland kön.

Teorin vi använder oss av förklaras i kapitel tre. Här ges även en introduktion av ”Solow-modellen med humankapital” för att senare ge en förklaring av ”Teorin om lika möjligheter”. I kapitel fyra undersöks empiriska studier som tidigare har gjorts med hänsyn till de teorier som behandlats i kapitel tre. Detta gör vi för att se hur teorierna tillämpas i verkligheten samt för att få en bild av situationen idag. Vidare, kommer vi i kapitel fem att analysera ett antal PRSP-planer där målet är att se om fokus läggs på den problematik som är kopplad till utbildning samt hur ländernas resurser allokeras för ändamålet. Kapitlet avslutas med en jämförelse av tidsperioderna 1992 och 2005 för att klargöra huruvida det skett en förändring i tillväxttakten samt i f/p-kvoten för att sedan beräkna korrelationen mellan faktorerna. Avslutningsvis, kommer vi i kapitel sex diskutera och sammanfatta uppsatsen.

2 Bakgrund

2.1 Definition fattigdom

Fattigdom är ett flerdimensionellt problem som tar sig uttryck på många olika sätt och kan mätas på både nationell och internationell nivå, men även i termer av absolut och relativ fattigdom. Förenta Nationerna har valt att sätta utrotning av extrem fattigdom som det första av sina åtta Millenium Development Goals och man har valt att dela in fattigdom i fem kategorier som kan användas för att mäta och definiera det.

Vid studier av fattigdom tittar man först och främst på ett hushålls slutliga årliga konsumtionskostnader per capita. Detta räknas fram genom att man håller hushållens konsumtionskostnader vid ett konstant pris och använder sig av Världsbankens befolkningsdata. De slutliga konsumtionskostnaderna för ett hushåll efter ett år är det totala marknadsvärdet för alla inköpta varor och tjänster. Det vill säga förbrukningsvaror såväl som kapitalvaror. Här bör framhållas att köp av boende exkluderas, men att hyror och andra inbetalningar med tas med i beräkningen. En annan faktor som bedöms är hur stor andel av den totala inkomsten som återfinns bland de fattigaste 20 procenten.

Vidare, tittar man på hur stor andel av ett lands arbetskraft som består av barn, vilket ger en indikation om landets fattigdom då möjligheten till utbildning bland fattiga ofta är begränsad, om ens befintlig. En stor andel barn i arbetskraften visar således på att alternativkostnaden för utbildning är för hög.⁴

Procentandelen undernärda barn är ytterligare en måttstock för fattigdom, dels på grund av bristande tillgång till mat samt det faktum att man helt enkelt inte har råd att ge sina barn tillräckligt med mat. Mödrarnas begränsade utbildning kan även bidra till detta på grund av bristande kunskaper kring hälsa. Ett av de vanligaste tillvägagångssätten att mäta fattigdom är dock att man använder en så kallad ”poverty line”, vilken kan vara både internationell och nationell. Nivån på en poverty line bestäms av den inkomstnivå som anses vara nödvändig för att kunna införskaffa vad som definieras som ”basic needs”, grundläggande behov.

⁴ http://siteresources.worldbank.org/INTPA/Resources/429966-1259774805724/Poverty_Inequality_Handbook_Ch01.pdf

Anledningen till att nationella poverty lines är nödvändiga är att de grundläggande behoven varierar från land till land då skillnader förekommer i utveckling och andra förutsättningar. Med andra ord, definitionen av vad som utgör fattigdom varierar, men generellt kan sägas; har en person en inkomst som är lägre än den nivå som en poverty line satt anses personen vara fattig.

Att mäta fattigdom på en mer internationell nivå är svårt. I synnerhet då världens alla länder har olika variabler. Således krävs att man hittar en gemensam nämnare för att kunna få en så verklighetstrogen uppfattning som möjligt om fattigdomens storlek. Denna gemensamma nämnare har man hittat i inkomstjusterad köpkraft, *purchasing power parity*, som används för att definiera fattigdom på en global nivå.⁵

Fattigdom är enligt Bourguignon sammanlänkat med ojämlikhet och tillväxt. Han illustrerar detta samband som en triangel vilken länkar samman de tre faktorerna. Detta samband förklarar han genom att tillväxten av en given befolknings medelinkomst hänger ihop med den förändring som uppstår i inkomstdistributionen samt den minskning av den absoluta fattigdomen som uppstår till följd av detta händelseförlopp. Fattigdomsminskning är alltså beroende av ekonomisk tillväxt och jämlik fördelning. Vidare menar han att sambanden inte är fullt så enkla i praktiken som de är i teorin, varför stor hänsyn bör tas till ekonomisk tillväxt och jämlik fördelning, då dessa är avgörande faktorer för fattigdomsminskning.⁶

⁵ http://siteresources.worldbank.org/INTPA/Resources/429966-1259774805724/Poverty_Inequality_Handbook_Ch01.pdf

⁶ Bourguignon. F. 2004. "The Poverty-Growth-Inequality Triangle". Indian Council for Research on International Economic Relations, New Delhi Working Paper Series. Nr 125

2.2 Definition av ojämlikhet

Ojämlikhet behandlar hur inkomst och konsumtion fördelas över en hel befolkning. Mätningar av ojämlikhet görs således till ett bredare begrepp än mätningar av fattigdom, där fokus enbart läggs på de fattiga individerna i ett land och således inte hela befolkningen.⁷ Begreppet ojämlikhet förklarar även snedfördelningar av individers tillgång till hälsovård, utbildning och egna kapitaltillgångar. Som tidigare nämnts finns det ett samband mellan fördelning, fattigdom och tillväxt, vilket gör det nödvändigt att undersöka hur ett lands fördelning av dessa faktorer ser ut för att kunna bedöma ett lands fattigdomssituation.

En generell konsekvens av ojämlikhet är ineffektivitet och missallokering av resurser. En ojämn fördelning av utbildning mellan kön leder i sin tur till att man går miste om humankapital då en stor andel av befolkningen utesluts från möjligheten till utbildning. Vad gäller fördelning av mark, bidrar ojämlikheter också till en ineffektiv produktion. En annan aspekt av en ojämn fördelning gäller hälso- och sjukvården. Ges inte alla rätt till vård påverkar även detta ett lands humankapital negativt på så vis att de som utesluts kan vara för sjuka för att arbeta eller gå i skolan, vilket innebär att kapital uteblir direkt eller i det senare fallet, på sikt.⁸

Ojämlikheter kan mätas genom att man använder sig av en Lorenz-kurva. Med en Lorenz-kurva kan man illustrera distributionen av inkomst, men även distributionen av utbildning. På den horisontella axeln anges den ackumulerade andelen av befolkningen och på den vertikala anges det ackumulerade antalet år av skolgång. Man ”plottar” sedan en 45 graders linje längs med, vilken samtliga individer i befolkning ska få exakt lika många års utbildning och fördelningen ska bli perfekt. Hur fördelningen av utbildningen ser ut i befolkningen illustreras genom hur nära eller långt ifrån Lorenz-kurvan befinner sig denna 45-gradiga linje. Är fördelning jämn ligger kurvan nära, och vice versa. Ytterligare en vanligt förekommande

⁷ Bourguignon, F. 2004. "The Poverty-Growth-Inequality Triangle". Indian Council for Research on International Economic Relations, New Delhi Working Paper Series. Nr 125

⁸ M. Todaro and S. Smith 2006 "Economic Development", s. 208

metod att mäta ojämlikhet på är genom en så kallad Gini-koefficient. Med Gini-koefficienten mäter man olikhet i utbildningsdistribution genom att använda arean mellan diagonalen och Lorenz-kurvan, vilket man sedan dividerar med den totala arean av triangeln inom vilken kurvan befinner sig. Med Gini-koefficienten erhålls de aggregerade ojämlikhetsvärden vilka befinner sig mellan 0 och 1. I ett land med stora ojämlikheter och snedvriden utbildningsfördelning förväntas värdena ligga högt och närmre 1 än 0, och i ett land med lite ojämlikheter förväntas således det motsatta.⁹

I en rapport av Dollar och Gatti förklarar de könsojämlikheter som en funktion av per capita inkomst, ekonomiska avsiktsförklaringar, religiösa preferenser och andra regionala faktorer. Fokus i rapporten ligger främst på ojämlikheter i utbildning på en sekundär nivå. Deras resultat visar att en snedvridning av resurser vid investeringar i humankapital i form av utbildning, medför att avkastningen för att utbilda pojkar ger ett lägre utfall än avkastningen för utbildningen av flickor. I de minst utvecklade länderna finner de svaga negativa koefficienter för att utbilda pojkar och svaga positiva för flickor. När de däremot studerar länder med en något högre utveckling blir sambanden starkare och koefficienterna visar sig tydligare positiva för flickor medan koefficienterna för pojkar förblir svaga negativa.¹⁰

Som nämnts, har vi valt att fokusera på ojämlikhet i utbildning, vilket är ett mycket närvarande problem i många utvecklingsländer varför FN valt att ha med det som mål nummer tre i FN:s Millennium Development Goals. Närmare bestämt statueras att länderna ska verka för att: "Promote gender equality and empower women". Den främsta åtgärden man jobbar med för att uppnå detta mål är att försöka eliminera den ojämna könsfördelningen på primär såväl som på sekundär nivå fram till år 2015.

⁹ M. Todaro and S. Smith 2006 "Economic Development", s. 387

¹⁰ Dollar och Gatti, Gender inequality income and growth: Are good times good for women? Development Research Group The World Bank, May 1999

3 Teori

När det kommer till ekonomisk teori med koppling till fattigdomsminskning finns det många olika teorier som förespråkar investering i humankapital och den positiva effekten av denna åtgärd. En av de mest kända teorierna kring detta är Solow modellen. Modellen beskriver hur länder uppnår ekonomisk tillväxt och högre välfärd via investeringar i bland annat teknologi och humankapital, men också lägre befolkningstillväxt.¹¹ Med användning av denna modell vill vi se hur ett lands ekonomiska situation förändras när investeringar i humankapital görs. Ett lands totala humankapital består av både män och kvinnor, men om inte detta utnyttjas och investeringar endast görs till förmån för män leder detta till att man går miste om outnyttjad arbetskraft.¹² Genom att använda tillväxttakten som en utfallsvariabel för fattigdomsminskning avser vi att med denna teori visa sambandet mellan en mer jämlik fördelning av utbildning bland kön och ekonomisk tillväxt .

3.1 Solow-modellen

Solow-modellen är en tillväxtekonomisk modell som bygger neoklassisk teori.¹³ Modellen visar hur kombinationen av kapital och arbetskraft leder till ekonomisk tillväxt. Produktionsfunktionen är en ”Cobb-Douglas-funktion” med konstant skalavkastning. Humankapitalet är en viktig faktor i modellen, och via investering i utbildning kan man utifrån Solow påvisa positivt resultat i tillväxten. Tidigare empirisk forskning visar att humankapitalet är lika viktigt för ekonomisk tillväxt som det fysiska kapitalet. Ekonomiska teorier beskriver utbildning som en stor del av humankapitalet och dess påverkan på produktionsfunktionen är positiv. Humankapitalet i modellen utgörs av olika utbildningar och färdigheter inom arbetskraften för olika ekonomier. Forskning med Solow-modellen visar att i

¹¹ M. Todaro and S. Smith 2006 ”Economic Development”, s 122

¹² Baliaoune-Lutz Mina and McGillivray Mark, *Does Gender Inequality Reduce Growth in Sub-Saharan African and Arab Countries?*

¹³ Jones Charles I, s 20

länder där det funnits en mer balanserad fördelning av utbildningen bland män och kvinnor, också visat en högre steady state per capita i inkomst.¹⁴

Solow modellens första grundliga produktionsfunktion ser ut så här:

$$Y=K^\alpha L^{1-\alpha}$$

Simplifierad version av modellen med bara två produktionsfaktorer/input, kapital K och arbetskraft L , som då tillsammans utgör output Y .

Kapitalackumuleringen sker enligt denna funktion:

$$\dot{K} = sY - dK,$$

s = investering i fysisk kapital, d = konstant deprecieringstakt

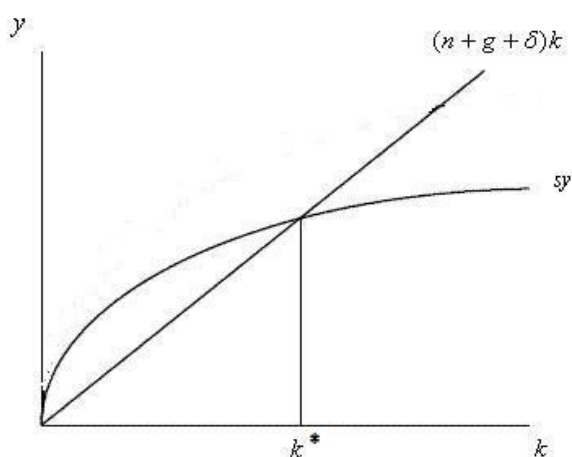
För att förklara hur steady state-nivån i modellen förändras samt vad detta innebär, finns olika länkar som ska kopplas till ökning eller minskning i tillväxten och som spelar en viktig roll för förståelsen och innebörden av nivåförändringen.

Befolkningen i ekonomin, som i modellen kännetecknas av n , har en viktig betydelse för välfärden enligt Solow-modellen. Befolkningstillväxt i form av hög fertilitet eller invandring bidrar till att kurvan $(n+g+d)k$ förflyttar sig till vänster i figuren och man uppnår då en steady state nivå som är lägre än innan. Detta sker på grund av att den höga befolkningmängden leder till att man med samma kapitalnivå, (k^* i grafen nedan) inte längre har lika höga investeringsmöjligheter per arbetare för att hålla kapital och arbetskraftsförhållandet konstant. Förhållandet mellan kapital och arbetskraft fortsätter att falla tills ekonomin når en ny steady state nivå, vilket försätter landet i ett fattigare stadium än innan ökningen av befolkningen. Detta sker på grund av att det ges mindre kapital per arbetare. Effekterna av detta utvecklas närmare senare i kapitlet, där vi avser att förklara vikten av befolkningstillväxt.

Investeringar i ekonomin, som i modellen framgår av sy , kan påverka ekonomin i landet både positivt och negativt. Ett beslut av konsumenterna att permanent öka investeringarna leder till

¹⁴ Klasen Stephan, Low Schooling for Girls, Slower Growth for All? Cross-Country Evidence on the Effect of Gender Inequality in Education on Economic Development, *The World Bank Economic Review*, VOL.16, NO. 3 345-373

en skiftning av sy -kurvan uppåt, vilket i sin tur medför mer kapital per arbetare och att ekonomin resulterar i en ”*capital deepening*”, det vill säga att när investeringarna ökar, överstiger den nya kapitalnivån det tidigare nödvändiga kapitalet per arbetare som krävdes för att hålla ett konstant förhållande mellan kapital per arbetare. Denna förändring fortsätter tills nya sy -kurvan skär $(n+g+d)k$ -linjen, det vill säga $sy=(n+g+d)k$ och ekonomin får en högre nivå på kapitalstocken per arbetare. Landet blir således rikare än innan av denna förändring då ett högre kapital per arbetare innebär högre per capita output.¹⁵

Figur 1.

Figur 1: visar hur grafen för Solow-modellen med avtagande skalavkastning ser ut.¹⁶

Modellen utvecklas vidare ett steg när humankapitalet inräknas. Funktionen för solow-modellen med humankapital ser ut så här:

$$Y = K^\alpha (AH)^{1-\alpha}$$

¹⁵ Jones Charles I, Introduction to economic growth s 31

¹⁶ Debraj Ray, Development Economics s.65

Detta förklarar kombinationen av fysiskt kapital och humankapital i form av ”skilled labor” för resultat av output Y med en Cobb-Douglas produktionsfunktion. A representerar labor-augmenting technology (*arbetsintensiv teknik*) som har en exogen tillväxt takt g .

Modellen visar att en ökning av H leder till en ökad output. En höjning av humankapitalet innebär att individerna ackumulerar mer humankapital då de spenderar mer tid på att utbilda sig, istället för att arbeta och därigenom kvalificera sig för ”Skilled labor”, det vill säga arbete som kräver mer akademisk kompetens/utbildning. Det är här som utbildning av kvinnor och minskning av ojämlikheter i utbildningen kommer in i bilden. Vikten av att utnyttja det totala humankapitalet i landet för att nå en högre välfärd innebär att ojämlikheterna måste reduceras så att kvinnor ges samma möjligheter som män att bidra med sina kunskaper och ingå i landets humankapital.

Att humankapital har en positiv effekt på tillväxt är något som också styrks av Klasens regressioner, vilka visar tydliga tecken på att investering i humankapital är förknippat med ekonomisk tillväxt. Andra variabler som har en positiv effekt på ekonomisk tillväxt är till exempel ett lands öppenhet. Däremot bör nämnas att politisk instabilitet, hög befolkningstillväxt och stor etnisk diversitet påverkar en ekonomi negativt och förknippas med lägre tillväxt.¹⁷

3.2 Teori om lika möjligheter

Att agera på en arbetsmarknad under samma förutsättningar kräver att den är fri från diskriminering och orättvisor. Under sådana förhållanden säger ”Teori om lika möjligheter” att den som bäst kan tillgodogöra sig utbildning och praktisk träning också är den som kommer att få bäst framtida avkastning i form av lön och andra jobbrelaterade förmåner, oavsett kön. Även om vi idag står inför ett samhälle där normen mer eller mindre är att lika villkor ska råda finns det flera faktorer som gör att denna norm inte går att konvertera från

¹⁷ Klasen, Stephan (1999). “Does Gender Inequality Reduce Growth and Development? Evidence from Cross-Country Regressions.” *Policy Research Report on Gender and Development Working Paper Series*, No. 7, The World Bank, November

teori till praktik utan att stöta på problem. Könsfördelning och kvinnors tillgång till arbetsmarknaden motarbetas till stor del av institutionell uppbyggnad samt kulturella normer, vilka kan vara svåra att förändra.¹⁸

Detta kan regleras genom statliga interventioner. Som exempel kan nämnas att arbetsplatser tvingas införa policys för att få en mer jämlik könsfördelning eller etnisk fördelning i en styrelse. Nackdelen med detta kan vara att man på så vis missar vad marknaden efterfrågar och på så sätt går miste om sin konkurrenskraft. Med hjälp av nämnda teori vill vi undersöka om det, trots marknadsefterfrågan, kan vara gynnande att satsa på kvinnor i utbildning och på arbetsmarknaden i ett mer långsiktigt perspektiv. Löneskillnader mellan män och kvinnor utgör en viktig del av diskussionen om lika möjligheter. Det är inte löneskillnaderna i sig som är problemet, utan resultatet som löneskillnaderna medför. Det har diskuterats huruvida dessa följder kan definieras som diskriminering. Vissa ekonomer hävdar dock att diskriminering endast definierar resultatet av något som inte kan förklaras eller rättfärdigas av marknadsmekanismer. En av dessa är Becker som är en så kallad neoklassisk ekonom, vilken kommit att hävda att lönegapet mellan kvinnor och män kan förklaras av kvinnans val att investera i mindre produktivitetsfrämjande humankapital.¹⁹

Huvudantagandet inom humankapitalsteorin bygger på att det måste finnas vissa kostnader och uppoffringar i nutid för att kunna möjliggöra framtida fördelar. Humankapitalsteorin refererar till studier om investeringar hos individer eller organisationer som ackumulerar mängden av produktiva egenskaper samt mängden av kognitiv eller teknologisk kunskap.²⁰ Humankapitalsteorin tillhör en neoklassisk tillväxtteori och grundar sina antaganden på att utbildning eller praktisk upplärning av humankapital står i relation till framtida arbets- och lönemöjligheter. Relationen mellan lön och utbildning/praktisk träning utgör en mekanism som stärker individens eget intresse att vilja investera i utbildning.

¹⁸ Huphries, J & Rubery, J, The economics of equal opportunities s 1-8

¹⁹ Becker, Gary, Human capital: a theoretical and empirical analysis with special reference to education

²⁰ Ibid.

Inkomstdiskriminering bland kvinnor förkommer världen över och tar sig uttryck via det inkomstgap som finns mellan kvinnor och män. Detta understöds av bland annat Världsbanken. Detta skulle ur ett positivt perspektiv kunna gynna sektorer där mycket kvinnlig arbetskraft anställs, då deras lägre löner fungerar som ett incitament för arbetsgivare att anställa mer billig arbetskraft. En förutsättning för att en sådan situation ska kunna uppstå är dock att humankapitalet, (kvinnorna i detta fall) måste ha den rätta utbildningen som krävs för arbetet. Att minska den ojämna könsfördelningen i utbildningen samt att investeringar görs i kvinnor fungerar alltså enligt teorin som en mekanism för ökad en ekonomisk tillväxt.²¹

3.3 Lönediskriminering

Det finns olika teoretiska länkar som tydligt förklarar sambandet mellan ojämlikhet i utbildning bland könen och ekonomisk tillväxt. Klasens artikel från 2002 ger en inblick i vilka dessa länkar är samt vad resultaten av olika åtgärder blir. Lönediskriminering och anställning av kvinnor är något som påverkas av dessa åtgärder. Direkta och indirekta effekter kommer diskuteras mer ingående senare i kapitlet.

Lönediskriminering mot kvinnor tar sig i uttryck genom det lönegap som finns mellan män och kvinnor. Fördelning av jobb mellan kön kan bara delvis förklaras av sambandet mellan kön och utbildning. Kvinnor tenderar att genom en crowding out-effekt bli överrepresenterade bland jobb med lägre lön, vilket också är den verklighet som råder i en majoritet av världen. I många utvecklingsländer märks en ökad andel kvinnor på arbetsmarknaden och en transferering av kvinnlig arbetskraft till tidigare mansdominerade arbeten, så som industriarbete eller renhållningsarbete.²²

Dessa löneskillnader skulle kunna utnyttjas på ett positivt sätt då de medför att kvinnor blir en billigare och mer attraktiv arbetskraft som skulle kunna sysselsättas inom vissa industrier där

²¹ Abu-Ghaida, Dina und Klasen, Stephan: The Costs of Missing the Millennium Development Goal on Gender Equity, Munich Discussion Paper NO. 2003-1, November 2002

²² Horton Susan, Marginalization Revisited: Womens Market Work and Pay, and Economic Development, World Development Vol. 27, No. 3, pp. 571±582, 1999

efterfrågan på billig arbetskraft ständigt är stor. Skulle kvinnor inneha den rätta utbildningen skulle de kunna bli mer delaktiga på arbetsmarknaden och gynnas av efterfrågan på deras billiga arbetskraft.

3.3.1 Direkta effekter

Utbildning av kvinnor och reducering av ojämlikheten bland kön har såväl indirekta som direkta ekonomiska effekter på samhället. Ojämlikhet i utbildning har en direkt negativ effekt på tillväxten då det sänker den genomsnittliga kvaliteten på humankapitalet. Ekonomisk tillväxt påverkas indirekt genom den inverkan som ojämlikheten bland könen har på investeringar och befolkningstillväxten.²³

Klasen studerar vilka teoretiska faktorer som har indirekta och direkt externa effekter samt hur tillväxt påverkas av mindre ojämlikheter i utbildning. Utbildning påverkar familjer på diverse nivåer. Det innefattar bland annat en ökning av inkomsterna till hushållet men det bidrar också till att andra familjemedlemmar blir inspirerade till att utbilda sig. Utbildningens direkta inverkan på tillväxten kan beskrivas via förminskning av ojämlikheten där man genom en lägre ojämlikhet får en högre nivå utbildade kvinnor, det vill säga att man balanserar antalet män och kvinnor på alla utbildningsplan.²⁴ Klasen påpekar vikten av att ha en utbildad mor som i sin tur påverkar sina barn. Vidare, menar Klasen att utbildning av kvinnor har en positiv extern effekt både på kvaliteten och kvantiteten av den eventuella utbildningen av hennes barn. Detta sker således via den miljö och stöd hon automatisk erbjuder sitt barn.²⁵ Detta leder som vi sett till en ekonomisk tillväxt via en förbättring av humankapitalet.

²³ Klasen, Stephan (1999). "Does Gender Inequality Reduce Growth and Development? Evidence from Cross-Country Regressions." *Policy Research Report on Gender and Development Working Paper Series*, No. 7, The World Bank, November

²⁴ Klasen S, Low Schooling for Girls, Slower Growth for All? Cross-Country Evidence on the Effect of Gender Inequality in Education on Economic Development, 2002 *THE WORLD BANK ECONOMIC REVIEW*, VOL.16, NO.3 345-373

²⁵ Ibid.

Om man via en mer jämlik utbildning ökar kvaliteten samt påverkar utbildningen som ges positivt, borde en sådan gynnsam utveckling, enligt Klasen, marknadsföras mer. Ett annat exempel som tas upp är hur utbildning inom familjen kan uppmuntras via exempelvis släktingar som är utbildade. Släktingen kan således verka för att förstärka framgången för de andra i form av stöd eller inspiration. I Klasens studie tas också upp hur par med liknande utbildningar förespråkar varandras framtida inläring. Det har visat sig att högt utbildade män föredrar att gifta sig med högt utbildade kvinnor eller med liknade utbildningar. I utvecklingsländer är detta dock inte applicerbart. Män gifter sig istället oftast med kvinnor som är lägre utbildade eller saknar utbildning helt. Att kvinnorna saknar utbildning kan i vissa fall bero på att familjen inte väljer att investera i flickorna då man utgår från, eller har förhoppningar om, att kvinnan i fråga ska gifta sig med en utbildad man.²⁶ När humankapitalet ökar genom en minskning av ojämlikheterna, bidrar detta till en positiv effekt för framtida generationer. Som vi sett leder detta till en direkt ökning av den ekonomiska tillväxten som i sin tur ökar produktiviteten per arbetare. En tilltagande skalavkastning på fysiska investeringar skulle kunna vara en av indirekta effekterna av denna åtgärd, vilket skulle öka investeringsnivån. Alla dessa åtgärder har en positiv inverkan på tillväxten.

3.3.2 Indirekta effekter

Den ekonomiska tillväxten påverkas även av indirekta externa effekter som uppkommer av de förändringar som infinner sig i en kvinnas liv genom utbildningens demografiska effekter. De demografiska förändringarna av mer utbildade kvinnor samt mindre ojämlikheter i utbildningen resulterar allt som oftast i att kvinnorna väljer att gifta sig först i senare ålder. När kvinnans humankapital blir mer jämställt med mannens, bidrar detta till att par finner tiden mer dyrbar än innan, och därmed substituerar kvantitet med kvalitet när det gäller barn. Med andra ord, man avstår från att skaffa många barn, och istället fokuserar på att skaffa färre

²⁶ Klasen S, Low Schooling for Girls, Slower Growth for All? Cross-Country Evidence on the Effect of Gender Inequality in Education on Economic Development, 2002 *THE WORLD BANK ECONOMIC REVIEW*, VOL.16, NO.3 345-373

då man värdesätter den tid man har för varandra. Detta innebär i sin tur att fertiliteten minskar.²⁷

Lägre fertilitet har en positiv inverkan på ekonomin. Klasen beskriver detta genom ytterligare fyra länkar. Första steget till lägre fertilitet är att det minskar befolkningstillväxten och därmed underlättar för investeringar i mer kapital per arbetstagare. Detta sker i form av kapitalfördjupning istället för att vidga kapital och utrusta nya arbetstagare med kapital. Via mer investering får man i sin tur en ökning i den ekonomiska tillväxten. Vidare, förklarar Klasen att ur Solow-modellens perspektiv skulle en sådan investeringsförändring endast påverka steady state-nivån i en dynamisk övergångsperiod, vilket kan ta lång tid, men ur ett endogent tillväxtperspektiv kan denna åtgärd ha mer permanenta tillväxteffekter.

Den andra effekten man får av en lägre fertilitet är att besparingarna i ekonomin kommer att öka, samtidigt som lägre fertilitet också bidrar till att beroendebördan blir lägre.

En tredje påverkan av fertilitet är att andelen arbetstagare ökar under en viss period. När arbetskraften ökar på grund av den tidigare höga befolkningstillväxten ökar också efterfrågan för investeringar inom kapital och utrustning, och självklart också de sociala omkostnaderna. Om den ökade efterfrågan möts av det höjda inhemska sparandet, vilket har uppkommit av den minskade beroendebördan, kommer detta att leda till ökade kapitalflöden och expanderande investeringar. Således får man en ökning i ekonomisk tillväxt via ökade investeringar. Denna effekt kan förklaras genom att befolkningstillväxten påverkar investeringar som i sin tur ökar tillväxten.

Slutligen konstaterar Klasen, att om ökningen av arbetskraften stiger via en ökad sysselsättning kommer också BNP per capita att öka oberoende av om produktiviteten och lönerna förblir oförändrade. På grund av den lägre fertiliteten och andra hushållsförhållanden får familjer nu fördela inkomsten mellan färre anhängiga, vilket då ökar BNP per capita.

Bloom och Williamson skriver om hur detta förhållande förändras över tiden då befolkningen åldras och beroendebördan ökar. Vidare, skriver de att dessa tillväxtökningar är temporära, då

²⁷ Lagerslöf N, Gender Equality and Long-Run Growth, Journal of Economic Growth, 8, 403-426, 2003

de arbetare som bidrar till mest produktivitet och tillväxt åldras efter ett antal generationer, vilket i sin tur leder till att tillväxten faller efter en viss tid. Via demografiska förändringar förklarar de hur tillväxten har ökat i Asien samt hur förändringar i fertiliteten har påverkat ekonomin i vissa delar av kontinenten. Tillväxten är snabbare när den andel av befolkningen som är arbetsför är högre än de som inte arbetar, när befolkningen åldras och motsatsen infinner sig, är tillväxten något lägre.²⁸

3.3 Sammanfattning

De nämnda teorierna talar om för oss att ojämlikheter i utbildning bland kön hämmar ekonomisk tillväxt genom att landets totala humankapital inte utnyttjas. Genom att minska gapet bland mellan kvinnor och män uppnår man en högre välfärd och ekonomisk tillväxt via de effekter som utbildning har på ekonomin. Minskning av ojämlikheterna har både direkta och indirekta positiva effekter på tillväxten. Reducering av fertiliteten i landet är ett positivt resultat som bidrar till att landets befolkningstillväxt avtar och därmed ökar BNP i ekonomin. Genom att förespråka utbildning och växa upp i en miljö där man prioriterar att utbilda sig, bidrar detta till att även kommande generationer kommer att utbilda sig. För att sammanfatta teorin angående kopplingen mellan reducering av ojämlikheterna i utbildning bland könen och dess påverkan till ekonomisk tillväxt kommer vi fram till en positiv koppling.

²⁸ David E. Bloom and Jeffrey G. Williamson, 1998, Demographic Transitions and Economic Miracles in Emerging Asia, *Worldbank Economic Review* 12(3):419-55

4 Tidigare forskning

Flera utvecklingsekonomiska teorier förespråkar investeringar i utbildning av kvinnor och menar att detta utnyttjande av landets totala humankapital har en positiv inverkan på landets ekonomiska tillväxt. De kanske mest framstående bland dessa teorier är Solow-modellen med humankapitalsteori.²⁹

Det har gjorts flera undersökningar på hur könsojämlikheter i utbildning påverkar ett lands ekonomi. Resultaten och diskussionerna varierar, men utgående från Klasens analys från 2002 skulle steady state-nivån per capita i Solow-modellen öka om man hade en mer balanserad spridning av utbildning mellan män och kvinnor.³⁰ Vidare, menar Klasen att genom att minska utbildningsgapet mellan kvinnor och män, och samtidigt öka tillgången till resurser, motverkas en ökad fertilitet och barnadödlighet.³¹ Via panelregressioner undersöker han hur skillnader mellan kön i utbildning påverkar ekonomisk tillväxt på lång sikt. Klasen menar att ojämlikheten bland kön kan leda till hämning av ekonomisk tillväxt vilket även tillstyrks av Lagerlöf (1999).³² Lagerlöf undersöker i sin studie sambandet mellan ojämlikheter i utbildning bland kön och skillnader i inkomst. Resultatet visar att dessa skillnader har en negativ inverkan på den ekonomiska tillväxten och leder till att fertiliteten ökar.³³

Enligt Klasen kan stora ojämlikheter i utbildning bidra till en minskning på hela 0,3 procentenheter i årlig BNP per capita-tillväxt. Den lägre nivån på humankapital medför också att ett land kan bli mindre attraktivt för investeringar, då detta följaktligen leder till sämre avkastningar för investeringar. Med andra ord, blir följden av detta en indirekt påverkan som får ekonomisk tillväxt att minska. Då humankapitalet är en produktionsfaktor i Solow-

²⁹ Jones Charles, Introduction to economic growth s.31

³⁰ Klasen, Stephan, Low Schooling for Girls, Slower Growth for All? Cross-Country Evidence on the Effect of Gender Inequality in Education on Economic Development, *The Worldbank Economic Review*, VOL.16, NO.3 345-373

³¹ Ibid.

³² Lagerlöf, N. 1999. "Gender Inequality, Fertility and Growth." University of Sydney, Department of Economics, Australia

³³ Ibid.

modellen påvisar dessa empiriska upptäckter att ett minskat medelvärde på humankapital leder till minskad ekonomisk tillväxt.³⁴

Ytterligare empiriska studier som knyter an till *Solow* har gjorts av Knowles, Lorgelly och Owen, som undersöker effekten av könsojämlikheter på BNP-nivån.³⁵ Man har valt att behandla utbildningsnivåer för vuxna kvinnor respektive män som enskilda produktionsfaktorer och inkluderar förutom utbildning även hälsa i sin modell. De tittar på en tidsperiod från 1960 till 1990 och jämför de långsiktiga medelvärdena för BNP per capita, med de genomsnittliga utbildningsnivåerna för kvinnor och män under den angivna tidsperioden. Eftersom det inte finns exakta data för respektive års utbildningsuppgifter väljer de att titta på panelregressioner med ett uträknat medelvärde, för att sedan kunna kalkylera fram värdena i de olika steady-state-nivåerna under en långsiktig period. Data för utbildningsnivåerna finner de genom Barro och Lee's tidigare arbeten. Resultatet av studien visar att utbildning av kvinnor har en väsentlig effekt på den genomsnittliga BNP-nivån, medan manlig utbildning inte påvisar någon signifikant effekt.

Barro och Lee når i sina studier inom ämnet en något annorlunda slutsats. De menar att det finns en delvis negativ korrelation mellan ekonomisk tillväxt och skolgång för kvinnor på grundskolenivå, medan det finns en signifikant positiv korrelation mellan ekonomisk tillväxt och skolgång för pojkar och flickor på gymnasial nivå. Något som skiljer Barro och Lees studie från dem som nämnts ovan, är att Barro och Lee i sin studie använder sig av sina egna siffror för det genomsnittliga antalet skolår år 1993.³⁶

En annan författare som analyserat ämnet är Alderman, som menar att det finns tre anledningar till att vi ser en ojämn könsfördelning vad gäller möjligheterna till utbildning.³⁷

³⁴ Klasen, Stephan, Low Schooling for Girls, Slower Growth for All? Cross-Country Evidence on the Effect of Gender Inequality in Education on Economic Development, *The Worldbank Economic Review*, VOL.16, NO.3 345-373

³⁵ Stephen Knowles, Paula K. Lorgelly, P. Dorian Owen 2002, Are Education Gender Gaps a Break on Economic Development? Some Cross-Country Empirical Evidence, *Oxford Economic Papers* VOL.54, NO.1 118-149

³⁶ Barro, J Robert, Lee Jong-Wha, Sources of economic growth, Carnegie-Rochester Conference Series on Public Policy 40 (1994) 1-46 North-Holland

³⁷ Alderman Harold, Decomposing the Gender Gap in Cognitive Skills in a Poor Rural Economy, *Journal of Human Resources*, v31, n1 p229-54 Win 1996

Den första av dessa anledningar, kan vara att föräldrarna helt enkelt föredrar, och värdesätter sönerna mer, och därför hellre ser till att just de får en utbildning. Den andra anledningen tros vara den förväntade avkastningen på utbildningen ur ett familjeekonomiskt perspektiv. Av sedvana är det sönerna som i framtiden förväntas ta hand om sin familj, det vill säga fru och barn och sina föräldrar, medan döttrarna gifts bort och istället blir medlemmar i ett nytt hushåll. Således ses investeringar i att utbilda sina döttrar som ett främmande alternativ där utgången känns alltför oviss. Istället ses utbildning av söner som ett säkrare alternativ som kommer att generera bättre avkastning. Att investera i döttrars utbildning innebär följaktligen en form av förlust, då fördelarna med att utbilda en flicka tillfaller en annan familj om hon gifts bort. En tredje anledning som tros bidra till utbildningsgapet mellan flickor och pojkar är den rådande lönediskrimineringen, de kulturella normerna som påverkar könsfördelningen, den begränsade möjligheten för högavlönat jobb samt könsrollerna i hushållet.³⁸ Med detta sagt, framstår problematiken som en naturlig följd av en långt gången kulturellt rådande norm.

Klasen i sin tur, menar att en lägre lön för kvinnor kan gynna arbetsgivare och leda till fler jobb för kvinnor. Detta påstås vara en av anledningarna till Kinas framgångar och ekonomiska tillväxt. Av fallstudier i Indonesien och Vietnam framgår, enligt Klasen, att dessa länder uppvisar en minskad fertilitetsnivå samt en ökning av utbildade kvinnor. Som ett led i detta har andelen kvinnor på arbetsmarknaden ökat.³⁹

Seguino är ytterligare ett exempel på anhängare till teorin om att utbildning av kvinnor kan ha större makroekonomiska effekter än utbildning av män. Seguino betonar dock att detta är beroende av hur landets ekonomiska förutsättningar samt uppbyggnad ser ut. Genom tillväxtbokföring undersöker hon hur stor inverkan ojämlikheter mellan könen har på den ekonomiska tillväxten. Studien begränsas genom att data från 1975-1995 undersöks för ett antal semiindustrialiserade länder, vilka samtliga hade en mer eller mindre exportorienterad politik samt hade exportindustrier där majoriteten av arbetskraften bestod av kvinnor.⁴⁰ Målet

³⁸ Ibid.

³⁹ Klasen Stephan, Pro-Poor Growth and gender inequality, University of Göttingen, September 2006

⁴⁰ Seguino Stephanie, Gender inequality and economic growth: a cross country analysis, *World Development*, Vol. 28, No. 7, July 2000

med studien var att komma fram till om det fanns något empiriskt samband mellan könsojämlikheter, det vill säga dess effekter på ojämna inkomstfördelning mellan kön och ojämna utbildningsnivå mellan könen, och ekonomisk tillväxt. I en annan studie på samma ämne tittar Seguino närmare på Asien, där man lyckats effektivisera och expandera produktionen av flera exportvaror. Detta har till stor del varit möjligt genom att man tagit till vara på den, förhållandevis, billiga kvinnliga arbetskraften. I både Korea och Taiwan, som med sina exportorienterade policyer genererat tillväxt, överstiger andelen kvinnlig arbetskraft i exportsektorn den manliga. Seguino framhåller att detta beror på att många av exportindustrierna, som exempelvis textilindustrin, drar nytta av den lönediskriminerande crowding out-effekt som råder för kvinnlig arbetskraft, och drar på så vis nytta av deras lägre löner. Troligen är denna effekt enbart tillfällig, då inkomstgapet mellan män och kvinnor sannolikt minskar i takt med att efterfrågan på kvinnlig arbetskraft ökar, vilket även skulle driva ner männens löner och göra dem till billigare arbetskraft. Som en positiv bieffekt av den ökade andelen kvinnliga sysselsättningar på arbetsmarknaden, visade det sig att utbildningsgapet mellan pojkar och flickor avsmalnade. Det har med andra ord blivit mer lönsamt att investera i döttrars utbildning där avkastningen blivit högre än innan.⁴¹

4.1 Sammanfattning

Att utbildning har en viktig roll för ekonomisk tillväxt har den teoretiska analysen klargjort tydligt. Effekterna av att minska ojämlikheterna i utbildning har i merparten av de undersökta studierna visat sig vara positiva för välfärden i ett land. Resultaten av de undersökta studierna bekräftar att teorierna även överensstämmer med praktiken genom en rad olika tillväxtfrämjande faktorer. Både i form av direkta och indirekta länkar sammankopplade med utbildning av kvinnor. Att satsa på utbildning av kvinnor har visat sig ha en större och mer signifikant effekt på BNP-tillväxten jämfört med utbildning av män. Utbildning av kvinnor har även påvisat positiva effekter på fertilitets- och barnadödlighetsnivåerna. För att detta

⁴¹ Seguino Stephanie, The effects of structural change and economic liberalization on gender wage differentials in South Korea and Taiwan, *Cambridge Journal of Economics* 2000, 24, 437- 459

utfall ska vara möjligt krävs dock att kvinnorna har den utbildning som erfordras för arbetsuppgifterna.

5 Utbildningsolikheter och PRSP

Eftersom befintlig empirisk litteratur inom ämnet visat sig stämma väl överens med teoretiska förutsägelser, kommer vi i detta avsnitt analysera fem utvalda utvecklingsländers policydokument samt några fattigdomsminskningsstrategier. Vi går därefter vidare med en empirisk del, där korrelationen mellan f/p-kvoten i utbildning och tillväxttakten beräknas. Här studeras vad policydokumenten generellt säger angående vikten av en jämställd utbildning bland könen, samt hur mycket som allokeras till detta ändamål. Vi kommer även att jämföra data för två olika perioder med 13 års mellanrum.

Vi har valt att använda oss av de tidigast tillgängliga PRSP-dokumenterna. Då pålitliga siffror är nödvändiga, har vi använt oss av data för fem olika år och sedan räknat ut ett genomsnittligt värde för våra variabler. Anledningen till att vi väljer att använda ett genomsnittsvärde, är för att inte få missvisande information kring tillväxten, då tillväxten kan påverkas under kort sikt av diverse chocker. Orsaker till dessa chocker kan vara naturkatastrofer, upptäckter av nya resurser eller finansiella förändringar som ger snabba utfall. Vi räknar ut flicka/pojke-kvoten i utbildning genom att dividera antalet inskrivna flickor vid grundskolenivå för de utvalda länderna med antalet inskrivna pojkar. Ju närmre värdet 1 kvoten ligger, desto mer jämlik är fördelningen mellan könen. Då ekonomisk tillväxt är vår utfallsvariabel för fattigdomsminskning, undersöker vi flicka/pojke-kvotens inverkan på tillväxten.

5.1 PRSP

Internationella valutafonden införde i samarbete med Världsbanken år 1999, Poverty reduction strategy papers's (fattigdomsminskningsstrategier), för att på ett systematiskt sätt kunna identifiera landets fattigdom och dess dimension och djup samt att efter landets behov sätta upp mål och planer för hur fattigdomen ska bekämpas. Vid införandet av PRSP var planerna riktade till HIPC's, det vill säga Heavily Indebted Poor Countries. En PRSP utgör en individuell strategi för hur landet med hjälp av åtgärder på ett nationellt plan och med hjälp

av donationer ska lyckas uppnå FN's Millennium Development Goals mellan 1990-2015. Målet är att verka för en halvering av fattigdomen under den nämnda tidsperioden.

En PRSP (Poverty Reduction Strategy Paper) är unikt för varje enskilt land, där man tar upp de åtgärder som måste vidtas för att landet ska få en bättre ekonomi och tillväxt under längre sikt.⁴² Dessa planer är väldigt intressanta då de kännetecknar det enskilda landets problem samt vad som ska göras för att resultat ska uppnås. Tanken är att PRSP ska utvecklas inom landet av egna analytiker och ledare och att innehållet i planerna inte ska påtvingas utifrån, även om Världsbanken har en del riktlinjer som bör följas.

5.2 Urval av länder

Av de 43 länder som Världsbanken klassificerat som låginkomstländer, har vi i vår analys valt ut 25 länder.⁴³ För att markera hur f/p-kvoten och tillväxttakten förhåller sig till varandra i de olika länderna har vi gjort ett punktdiagram, utifrån tillgänglig data, över utbildningsstatistik från Världsbankens databas. Vi väljer att utgå från data för andelen pojkar respektive flickor som skrivs in i grundskola samt data för ländernas tillväxttakt för perioden 1992.

För att gå vidare med analysen begränsar vi oss till endast fem länder, vars PRSP vi undersöker i detalj senare i kapitlet. Länderna vi valt ut är: Niger, Mali, Burkina Faso, Chad och Yemen.

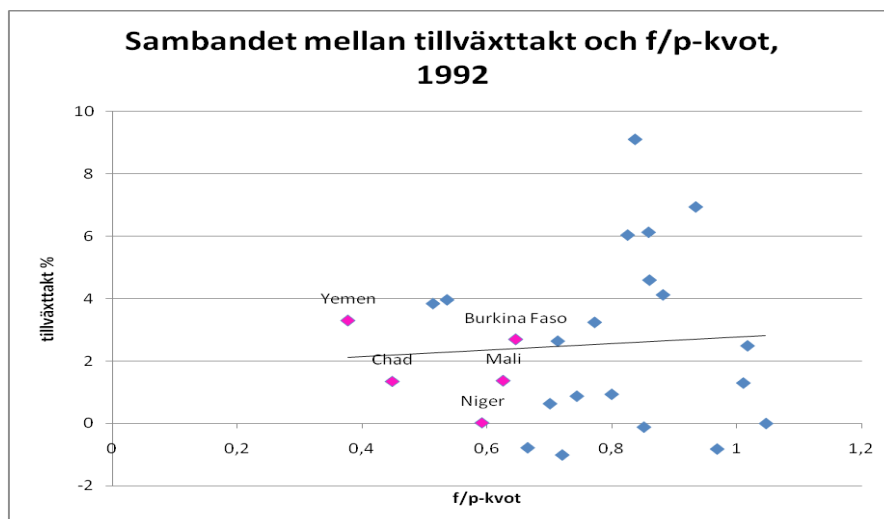
I Solow-modellens produktionsfunktion ökar ekonomisk tillväxt till följd av en ökad kapitalackumulation via investeringar i humankapital, och enligt Teori om lika möjligheter bidrar en arbetsmarknad fri från diskriminering till att de, oavsett kön, som har bäst förutsättningar att kunna tillgodogöra sig utbildning kommer att få en bättre framtida avkastning. Båda teorierna talar för att tillväxten ökar till följd av en ökad f/p-kvot. Således har vi utgått ifrån att de länder som är mest relevanta, för att få en bild av om teori och empiri

⁴² <http://www.imf.org/external/NP/prsp/prsp.asp> kl.15.14 17/5-10

⁴³ 18 observationer faller bort på grund av att dessa saknar data eller har extrema värden med en tillväxttakt som undertiger -2 procent i tillväxttakt.

är applicerbara, är dem med en låg kvot i kombination med låg tillväxttakt. Vi förväntar oss att våra resultat likt tidigare forskning ska bekräfta att en högre kvot leder till ökad tillväxt och därigenom fattigdomsminskning. De länder vi har valt ut har markerats med rosa och namn i Figur 2 och återfinns inom de värden som understiger 0,65 i f/p-kvoten och 4 procent i tillväxttakt. Genom att undersöka om, och hur dessa länder väljer att angripa utbildningsfrågor i sina fattigdomsbekämpningsstrategier, i synnerhet utbildning för flickor, koncentrerar vi oss sedan på om dessa åtgärder lett till en fattigdomsminskning.

Diagrammet visar nivån för sambandet mellan f/p-kvoten och tillväxttakten. Länder med en högre kvot tyder på en mer jämlik fördelning i utbildningen bland flickor och pojkar.

Figur 2 :

I figuren illustreras förhållandet mellan tillväxttakten och flicka/pojke- kvoten för 1992. De länder som utgör analysen är markerade med rosa.

Då vi ser att de flesta länder rör sig längst med trendlinjen, får vi en första indikation om att det skulle finnas ett samband mellan faktorerna.

5.2.1 Fokus och allokering av resurser

För att få en bild av, och i sådana fall hur, problem med ojämn könsfördelning i utbildning och en låg tillväxttakt behandlas i de utvalda ländernas PRSP studerar vi huruvida dessa problem tas upp i rapporterna och vilka eventuella åtgärder man planerar att vidta. Planerna är indelade i olika kapitel där vi framförallt undersöker det kapitel som behandlar humankapital. Här återges landets utbildningssituation, läskunnighet, hälsosituation etc. Vi anser att det finns ett fokus om länderna lyfter fram ojämn utbildning bland kön som ett problem och samtidigt presenterar nödvändiga framtida åtgärder för att lösa problemet. För att få en inblick i hur de uppsatta utbildningsmålen skall kunna möjliggöras väljer vi vidare att undersöka hur länderna allokerar sina resurser och hur pass prioriterade utbildningsmålen verkar vara. Denna information finns tillgänglig i ländernas Medium Term Expenditure Framework. Vad gäller finansiering av målen får länderna utöver sin egen budget även stöd i form av HIPC-fonder.

Utifrån PRSP för länderna Niger, Burkina Faso, Chad, Mali och Yemen kan vi konstatera att man de facto lägger fokus vid utbildning för barn och hur andelen flickor förhåller sig till pojkar. Vad gäller könsojämlikheter finns fokus på kvinnornas situation i samhället, men det finns en variation på vilka länder som lägger mest tyngdvikt på detta. I samtliga av länderna finns stort fokus på utbildning, Gemensamt är viljan att förbättra flickors och kvinnors framtida möjligheter och förutsättningar på arbetsmarknaden, genom att förespråka ett ökat deltagande, bättre kvalitet och varaktighet för utbildning, på alla nivåer. Åtgärder som vidtagits för att lyckas med detta är speciella stipendier för flickor och subventioner i form av betalda skoluniformer, böcker och avgifter.⁴⁴

Nedan återges ländernas fokus och allokering.

Niger

I Nigers rapport från 2002 kan låga värden för antalet inskrivna vid grundskolenivå utläsas för både pojkar och flickor. De lägsta siffrorna är för barn från landsbygden där fattigdomen är

⁴⁴ <http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2007/cr07308.pdf>

som mest utspridd. 52 procent av barnen från städerna är inskrivna i skolan till skillnad från 28 procent av de från landsbygden. Skillnader existerar inte enbart mellan rika och fattiga utan är även omfattande mellan könen bland de fattigaste. Levnadsstandarden bland den fattigaste delen av befolkningen påverkar skolning av flickor och enligt rapporten har fattiga pojkar dubbelt så stor chans att gå i skolan som fattiga flickor.⁴⁵ Dessa stora avvikelser hittas inte bland de rikare i befolkningen.

I Nigers Medium Term Expenditure Framework från 2002 sattes 3 olika scenarier för tillväxten upp och det redogjordes hur mycket som skulle spenderas i varje fall av scenarier. I basscenariot allokeras resurser till utbildning motsvarande 4,1 procent av landets BNP. Detta menar man inte skulle påverkas i fall av ett scenario med låg tillväxt då resurserna till prioriterade sektorer (under vilken kategori utbildning inräknas) skulle förbli orörda medan det allokeras mindre till sektorer som inte anses prioriterade. Av totalt 395,35 miljarder CFA⁴⁶, som vid ett grundscenario skulle finansiera samtliga sektorer inom landets PRSP, används 61,5 miljarder CFA på utbildning vilket motsvarar ca 15,5 procent. Eftersom landet fortfarande planerar att allokera lika mycket resurser till utbildning även om man upplever en låg tillväxttakt kan man dra slutsatsen att vikten av utbildning prioriteras oberoende tillväxtscenario.

Niger avser vidare att varje år använda 4 procent av landets BNP och i snitt 37 procent av statliga vinster och 40 procent av det stöd som ges från HPIC initiativet till utbildning. Av dessa poster skall minst 50 procent användas till utbildning på grundnivå. Nigers PRSP återger inte någon information om finansiella satsningar för att minska ojämna könsfördelning i utbildning.

Burkina Faso

I Burkina Fasos PRSP från år 2000 menar landets regering att ett lågt humankapital är ett av de största hindren som står i vägen för ekonomisk tillväxt, genom att detta bidrar till låg produktivitet och hög arbetslöshet. Regeringen menar att kvinnors delaktighet i utveckling

⁴⁵ <http://www.imf.org/External/NP/prsp/2002/ner/01/010102.pdf>

⁴⁶ CFA (XOF) Västafrikanska franc, valuta i Niger, Mali, Burkina Faso.

skulle spela en avgörande roll för ekonomisk tillväxt varför de också har ökade satsningar på kvinnor och utbildning bland sina huvudobjektiv. Även i Burkina Faso är fattigdom särskilt framträdande på landsbygden, vilket man bemöter genom att satsa stort på utbildning vid grundskolenivå och olika utbildningsprojekt, speciellt riktade till flickor såväl som vuxna kvinnor just där.

HIPC-stöd går till ytterligare prioriterade åtgärder utöver vad landet själva avsatt i sin budget. HIPC-stödet skall ge landet ytterligare bättre förutsättningar för att kunna förbättra fattigdomssituationen. I Burkina Fasos fall fokuseras huvuddelen av detta stöd på landsbygden var fattigdomen, som tidigare nämnt, är som mest utbredd. Stödet är fördelat över tre huvudprioriteringar varvid förbättring och effektivisering av *public service* och då särskilt sjukvård, utbildning och rent dricksvatten är den andra av dess huvudprioriteringar. Enligt landets budget skulle satsningar på utbildning av olika slag sammanlagt uppgå till 6,27 miljarder CAF⁴⁷ varav 4,57 miljarder CAF skulle läggas på att öka antalet inskrivna vid grundskolenivå. För satsningar speciellt riktade till flickor i form av bidrag till terminsavgift för föräldrar med döttrar i skolan budgeterades 0,10 miljarder CAF.⁴⁸ Denna satsning utgör ca 1,6 procent av de totala satsningarna på utbildning.

Mali

Utbildning har varit en prioriterad fråga i Mali sedan 1992 och enligt Malis rapport från år 2003 har utbildningssektorn gynnats av landets tillväxt. Detta har till exempel påvisats i form av fler barn inskriva i grundskolan och fler lärare. Trots detta upplever Mali fortsatta svårigheter med en brist på skolor och utrustning vilket påverkar utbildningsmöjligheterna negativt. Även den otillräckliga nivån på kompetent personal leder till sämre nivå på utbildningen. I PRSP återfinnes särskilda åtgärder som behöver vidtas för att förstärka kvinnans situation, utbildning och läskunnighet.⁴⁹

⁴⁷ XOF Västafrikanska franc

⁴⁸ <http://www.imf.org/external/NP/prsp/2000/bfa/01/index.htm#VA>

⁴⁹ <http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2003/cr0339.pdf>

Mali budgeterade för perioden 248.5 miljarder CAF från HIPC-stöd på utbildning/läskunnighet som är den andra av tre olika prioriterade sektorer. Detta motsvarar de 12,3 procent av de 2 020,3 miljarder man totalt planerade använda för att uppnå landets olika mål. Uppgifter på resurser särskilt riktade till flickor återfinnes ej.

Chad

I Chads PRSP från 2003 väljer man att lägga stor vikt vid att försöka förbättra landets humankapital, där en så stor andel som 80 procent av landets befolkning inte är läskunniga. Detta faktum står i vägen för utveckling och möjligheten att kunna tillgodogöra sig teknologi för att effektivisera produktionen vilket gör att landet inte kan nå sin fulla potential. Man menar att en omfattande utbildningskampanj krävs för att förändra landets förutsättningar och ändra befolkningens mentalitet och inställning till utbildning. Bristen på utbildat humankapital hämmar utveckling av infrastruktur och institutioner, som är nödvändiga för ekonomisk tillväxt. En av de främsta anledningarna till den, i rapporten rådande, utbildningssituationen menar man är bristen på skolor och andra läroinstitutioner. Bristen på böcker och utrustning är stor och i genomsnitt återfinner man ca 70 elever i varje klassrum och lika många på varje lärare. När det kommer till flickor i utbildning är även detta ett stort problem för Chad. Landets kulturella normer gör att man fortfarande ser kvinnans roll som moder, maka och hemmafru. Flickor diskrimineras också när det kommer till deras utbildning och man tenderar att hellre skriva in söner än döttrar på grundskolenivå. Bristen på utbildning gör att kvinnors möjlighet att ta sig in på arbetsmarknaden kraftigt begränsas och eftersom kvinnor utgör en stor del av landets humankapital bidrar detta även till en lägre BNP-nivå. För att stärka landets humankapital avser regeringen att skapa en bredare, rättvisare och mer effektiv tillgång till utbildning. Man vill anpassa utformningen av skolornas infrastruktur, utlärningsmetoder och läroplan på ett sådant sätt att de matchar och bemöter landets problem och svagheter inom utbildning. När det kommer till speciellt fokus för att öka antalet inskrivna flickor förespråkas även detta i Chads PRSP och man vill göra stora satsningar för att få en mer jämlik fördelning mellan flickor och pojkar på grundskolenivå⁵⁰.

⁵⁰ <http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2003/cr03209.pdf>

I Chad finns det lagstiftning om att en viss procentandel av de vinster landet får från sina oljetillgångar ska gå till landets budget, varav 72 procent ska satsas på prioriterade områden vilka innefattar utbildning, hälsa, infrastruktur och utveckling av landsbygden.

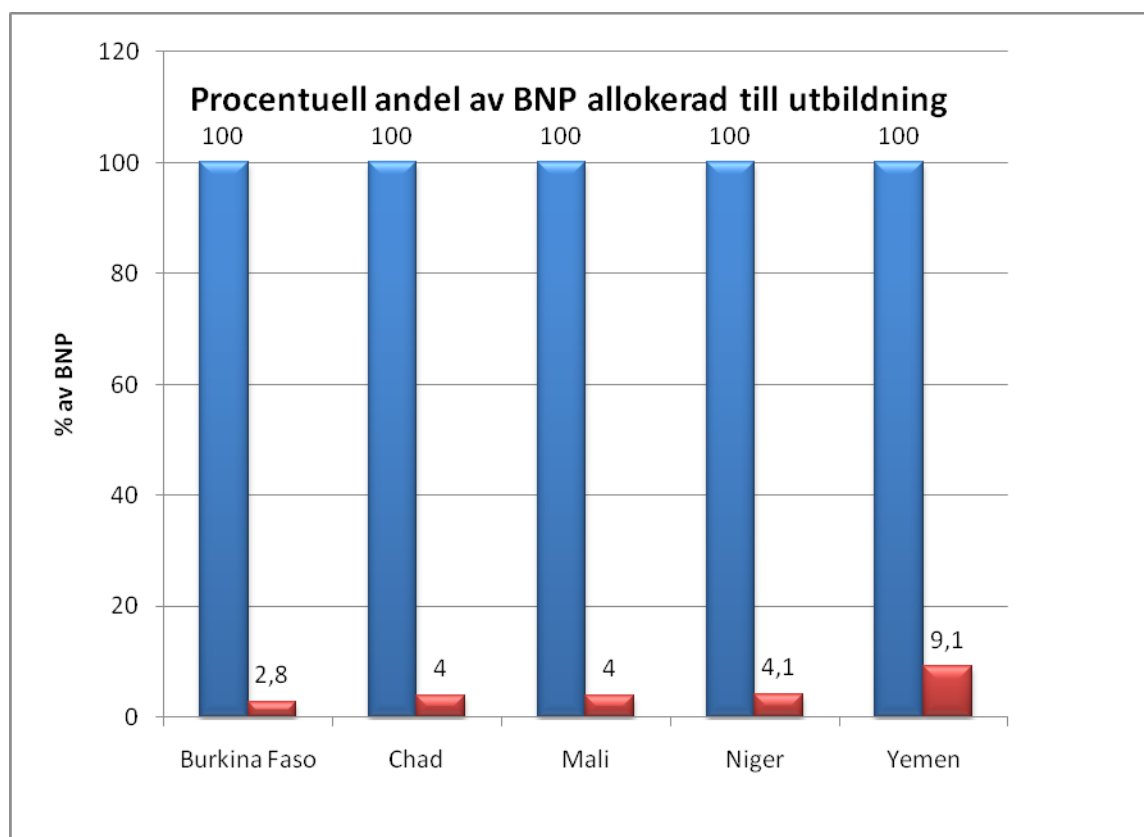
Yemen

Även i Yemens PRSP från år 2002 läggs stort fokus vid utbildning. Bland de tre mest bidragande faktorerna till fattigdom i Yemen, anger man, hög befolkningstillväxt och en svag utveckling av humankapital och infrastruktur. Man har fyra grundpelare i sin PRSP, och utveckling av humankapital är en av dessa. Landet har ett stort antal icke läskunniga och nivån för andelen inskrivna studenter på grundskolenivå är låg, särskilt bland flickor. Skillnaderna på tillgänglighet av utbildning är stora när man jämför stadsbygden med landsbygden och kulturella normer bidrar till att skillnaderna blir särskilt stora för flickor. Man har bristfälliga resurser, lärarbrist och förlegade läroplaner. Det faktum att så få flickor får utbildning bidrar till att man längre fram inte kan utnyttja humankapital i form av kvinnor i effektiva sektorer. Om kvinnor deltar i arbete är det huvudsakligen i jordbruksarbete där redskap och metoder fortfarande är gammalmodiga och ineffektiva.⁵¹

Enligt Yemens PRSP från 2003 satsade landets regering i genomsnitt 18 procent av offentliga medel mellan 1990 - 2000 på utbildningsfrågor. Ytterligare satsningar på humankapital skall möjliggöras genom att öka utgifterna spenderade på utbildning med ett årligt genomsnitt på 12,9 procent. Under det sista året av planen, motsvarar detta 193.600 miljoner YER⁵², 9,6 procent av BNP och 28,9 procent totala utgifter samt 72,7 procent av sociala utgifter. Utbildning på grundnivå tar upp huvuddelen av utbildningsutgifterna, vilket i PRSP:n visas som en procentsats för den andel av utgifterna som investerats i sektorn. Dessa börjar med omkring 64 procent år 2003 och uppnår mer än 70 procent år 2005. 289 miljoner YR, motsvarande ca 30 procent av de 946 miljoner YR som allokeras till utbildning, läggs på att förespråka en ökad inskrivning av antalet flickor på grundnivå och att minska utbildningsgapet mellan flickor och pojkar.

⁵¹ <http://www.imf.org/external/np/prsp/2002/yem/01/index.htm>

⁵² Landets valuta, Yemeni Rial

Figur 3. Visar hur många procent av landets BNP avses att satsas på förbättring av utbildning, år 2002-2005.

5.3 Jämförelse 13 år senare

Efter att i tidigare avsnitt undersökt de utvalda ländernas fokus och allokeringar av resurser ska vi nu se vad som har hänt med f/p-kvoten och tillväxttakten under en 13-årig period från 1992 fram till 2005. Anledningen till att det är 13 år mellan perioderna är det tar tid innan investeringar i humankapital ger avkastning. Egentligen vore ett ännu längre tidsintervall mer fördelaktigt för vår undersökning men eftersom nödvändig data saknas från tidigare år är inte detta möjligt. För att få insyn i hur eller om fattigdomen har påverkats utifrån de satsningar länderna vidtagit, fördjupar vi oss i ländernas nyaste Annual Progress Reports och PRSPs.

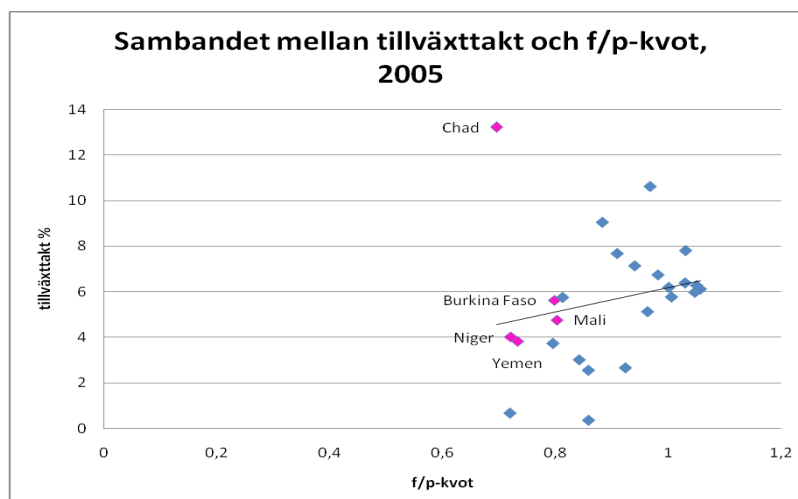
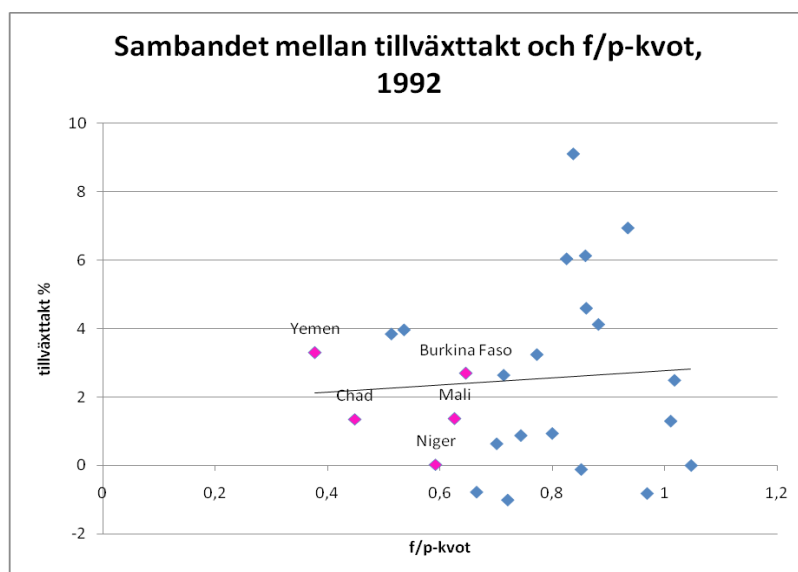
Mot bakgrund av den teori och empiri vi studerat förväntar vi oss att de åtgärder som länderna i sina policydokument har haft för avsikt att vidta, i sin tur kommer att påverka landets tillväxttakt via en ökning av f/p-kvoten, då vi utgår från att ökningen i f/p-kvoten leder till högre tillväxttakt, som i sin tur bidrar till mindre fattigdom. Då flera undersökningar med Solow-modellen visat en ökning i tillväxten till följd av en mer jämlik fördelning av kön i utbildning, förväntar vi oss ett liknande utfall av de åtgärder som vidtagits i PRSPs.⁵³

I ett punktdiagram illustreras förändringen f/p-kvoten och tillväxttakten genom att visa de nya värdena för 2005 och ge en bild på hur de numeriska värdena förhåller sig till varandra. I diagrammet ser vi ökade värden både för tillväxttakten och f/p-kvoten, i jämförelse med värdena från 1992. De begränsningar som finns med punktdiagram är att vi inte kan se hur andra faktorer påverkar tillväxttakten, vi kan inte heller se hur starkt sambandet mellan kvoten och tillväxttakten är, vilket beräkningar görs på i senare avsnitt.

Teorin vi har studerat i tidigare kapitel förklarar det positiva sambandet mellan en mer jämlik utbildning och en högre tillväxttakt. Både forskning med *Solow-modellen* och *Teori om lika möjligheter* förklarar hur detta bidrar till höjning av ekonomisk tillväxt, via både indirekta och direkta effekter. Ökningen i tillväxttakten kan förklaras utifrån den teoretiska bakgrunden genom att ökningen av f/p-kvoten ökar humankapitalet, som en viktig faktor i modellen. Andra förklaringar till ökningen kan styrkas via den empiriska forskningen, där Klasen påpekar vikten av jämlik fördelning i utbildningen och den positiva effekten på steady state nivån. Han menar också att ekonomin påverkas via hushållsförändringar och fertilitetsminskning.⁵⁴ Med hänsyn till detta kan vi konstatera att resultaten är förenliga med både de teoretiska och empiriska antydningarna.

⁵³ Klasen, Stephan, Low Schooling for Girls, Slower Growth for All? Cross-Country Evidence on the Effect of Gender Inequality in Education on Economic Development, *The Worldbank Economic Review*, VOL.16, NO.3 345-373

⁵⁴ Ibid.

Figur 4:

Visar hur förhållandet mellan tillväxttakten och flicka/pojke-kvoten såg 1992 och 2005. Länderna är markerade i rosa.

Resultaten för de utvalda länderna har sett ut så här:

Både tillväxttakten och kvoten för flicka/pojke har ökat för samtliga länder. Siffrorna tyder på olika stora ökningar för respektive land men det som är mest relevant för vår frågeställning är att analysera ökningarna i flicka/pojke-kvoten, där dessa värden närmar sig ett. Detta innebär att man lyckats uppnå en mer jämställd könsfördelning i skolorna. Att vi ser en ökning i

tillväxttakten för länderna i fråga har inte enbart med en mer jämställd utbildning att göra. Dessa länder har även gjort framsteg inom andra områden som främjar tillväxten, vilket kan utläsas från deras PRSP.

Nedan presenteras respektive lands förändringar både för f/p-kvot och tillväxttakt.

Burkina Faso

Landet ökade antalet flickor inskrivna i skolan med cirka 100 procent, från 22,22 till 40,13. F/p-ration har ökat från 0,64 till 0,79. Tillväxttakten i landet steg från 2,69 år 1992 till 5,63 år 2005. Det som kan utläsas i landets PRSP från år 2005 stämmer inte överrens med de resultat vi kommer fram till i analysen. Även om vi ser en tydlig ökning i både f/p-kvoten och tillväxttakten finnes det i dokumentet att landet inte har minskat den väl utspridda fattigdomen. Enligt PRSPn från år 2005 har fattigdomen i landet ökat med 2 procent sedan 1994, oavsett den procentuella ökningen i tillväxttakten.⁵⁵ Trots stort fokus på utbildning och hälsa är det svårt att uppnå de resultat man eftersträvar då nästintill hälften av landets befolkning saknar en inkomst för att kunna finansiera sina grundläggande behov. Även om utbildningen har blivit mer jämställd bland flickor och pojkar har nivån på antalet inskrivna i skolan inte ökat mer än 0,1 procent sedan 1994.⁵⁶

Chad

Chad är också ett av de länder som förbättrade antalet inskrivna flickor och pojkar i skolan med mer än 100 procent. Landets f/p-kvot ökade från 0,45 till 0,7. Det som är betydelsefullt med Chads tillväxttakt är att landet uppnådde ett värde på 13,22 år 2005 från ett värde på 1,35. Den senaste tillgängliga informationen för Chad är landets ”Annual Implementation Progress Report” från 2005. Våra resultat stämmer väl med de uppgifter om landets tillväxttakt som återfinnes där. För att öka välfärden tog man till olika åtgärder och givetvis var satsningar på utbildning en av dessa.⁵⁷

⁵⁵ <http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2005/cr05338.pdf>

⁵⁶ Ibid.

⁵⁷ Chad: Poverty Reduction Strategy Paper-2005 Annual Implementation Progress Report

Mali

Flickor inskriva in skolan ökade i Mali från 19 procent till 53 procent. F/p-kvoten ökade från 0,62 till 0,80 och tillväxttakten steg från 1,37 procent till 4,36 procent år 2005. Landet har sedan sin första PRSP från år 2002 haft utbildning som en av grundpelarna och de mest prioriterade sektorerna i sitt arbete för ekonomisk tillväxt och fattigdomsminskning. Framförallt är det utbildning på grundskolenivå som har fått mycket fokus och enligt Annual Progress Report från 2002 har detta gett resultat i form av fler klassrum och lärare, samt en ökning i antalet inskrivna elever. Dessa framgångar till trots fanns fortfarande stora problem med landets utbildningssituation varför ytterligare mål sattes upp. Enligt Malis senaste PRSP har den monetära fattigdomen minskat från 68,3 procent år 2001 till 59,2 procent år 2005. Målet från Malis första PRSP att minska fattigdomen med en fjärdedel vid år 2006 har därmed inte uppnåtts. Gapet mellan landsbygden och stadsbygden är fortfarande stort, i stadsbygden har en relativt stor minskning noterats från 26,2 procent 2001 till 20,12 procent, medan landsbygden för samma årtal uppvisat en minskning från 73,8 procent till endast 73 procent.

Niger

I Niger ökade antalet flickor inskrivna i grundskolan från 17,5 procent 1992 till 35 procent 2005. Landet visade avsevärt låga siffror för både f/p-kvoten och tillväxttakten 1992 vilket åtgärdades under den 13-åriga period vi studerat. Utifrån våra resultat ser man att landet ökade både f/p-kvoten och tillväxttakten. Värdet på f/p-kvoten steg från 0,59 till 0,72 och tillväxttakt ökade från 0,03 till 4,02. Den senaste framgångsrapporten för Niger är från 2008, i vilken man redogör för de satsningar landet gjort för att öka tillväxten och minska fattigdomen. Stora framsteg gjordes inom utbildning och antalet inskrivna vid grundskolenivå ökade med 12 procent bara under 2000-talet, det vill säga från 2002 till 2006.⁵⁸ Under dessa år sänktes även barnadödligheten med flera procent. I enlighet med vår data ökade tillväxttakten

⁵⁸ <http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2008/cr08149.pdf>

och man närmade sig till och med det uppsatte målet som landet hade, vilket var 4,0 procent.⁵⁹

Yemen

Yemens värden för år 1992 var drastiskt låga för flickor inskrivna i skolan men mycket högre för pojkar samma år. Gapet mellan flickor och pojkar minskade år 2005 och landet närmade sig en mer jämställd fördelning mellan könen i utbildning. Antalet flickor inskrivna i skolan ökade från 28,2 procent till 61,84 procent. F/p-kvoten ökade från 0,38 1992 till 0,73 år 2005. Tillväxttakten ökar dock inte avsevärt utan visar en ökning på enbart 0,53 procentenheter. Den senast tillgängliga, tillika enda, PRSP:n för Yemen är från 2002 vilket gör att vi för detta land inte har någon rapportering om landets situation efter 2005. Utifrån vår, från Världsbankens hämtade, data kan vi utläsa att landets tillväxttakt ökat men endast marginellt trots den stora ökningen i f/p-ration. Sedan början av 1990-talet har Yemens ekonomi utsatts för flera chocker, där framför allt återföreningen av landet samt det andra gulfkriget inneburit stora kostnader. Utifrån de data vi har kan vi trots det utläsa en positiv ekonomisk utveckling för landet under tidigare år.

5.4 Hur förändringar i kvoten *flicka/pojke* påverkar ekonomisk tillväxt

I det tidigare avsnittet klargjorde vi hur ländernas PRSP var utformade och var tyngdpunkten låg. En jämförelse mellan de siffror som länderna uppvisade 1992 gjordes med förändringen år 2005. Vi såg att det finns ett tydligt intresse för att öka flickor i skolan och utveckla utbildningen för att främja fattigdomsminskning. I detta avsnitt räknar vi ut om det finns en positiv korrelation mellan ökningen i f/p-kvoten och tillväxttakten, då detta samband talar om ifall satsningar i ökningen av f/p-kvoten påverkar tillväxtakten positivt eller negativt. Sedan diskuterar vi hur dessa förändringar påverkar den ekonomiska tillväxten, samtidigt som andra faktorer, vilka påverkar ekonomisk tillväxt tas upp.

⁵⁹ <http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2008/cr08149.pdf>

5.4.1 Definition av spridningsmått

För att beräkna sambandet mellan ökningen i ekonomisk tillväxt och ökningen av f/p-kvoten, beräknas korrelationen mellan x- och y-värdena i datamängden. Här har vi ekonomisk tillväxtökning Y, och ökningen i f/p-kvoten X.

Standardavvikelseberäkningarna beräknas enligt⁶⁰:

$$s_x = \sqrt{\frac{1}{n-1} \sum_{j=1}^n (x_j - \bar{x})^2}$$

$$s_y = \sqrt{\frac{1}{n-1} \sum_{j=1}^n (y_j - \bar{y})^2}$$

Kovarians mellan x- och y-värdena beräknas med formeln nedan.

$$c_{xy} = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})$$

Korrelationen r mellan x och y-värdena:

$$r = \frac{c_{xy}}{s_x s_y} \quad -1 \leq r \leq 1$$

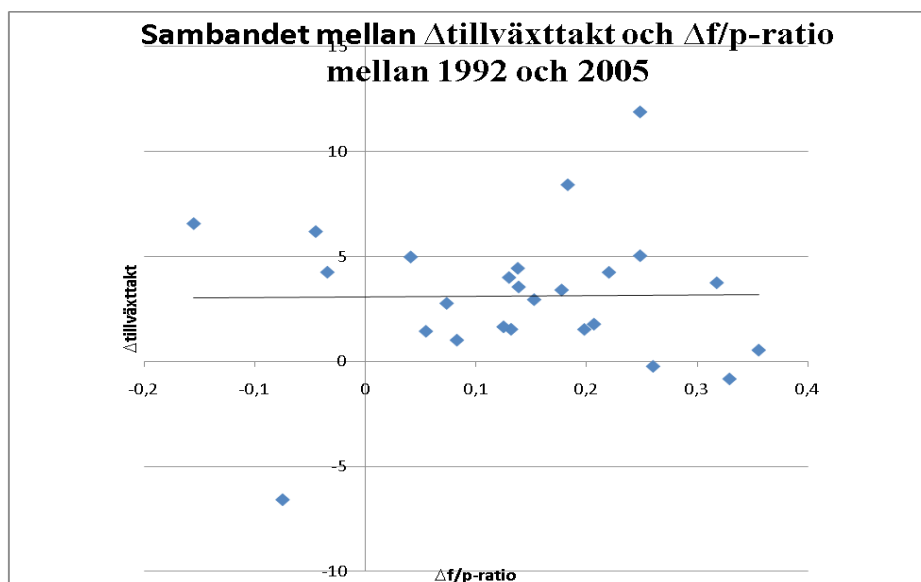
Här är $n=25$, dvs 25 länder som ingår i mätdata.

I Bilaga 'Excel-dokument' finnes utförliga detaljer kring beräkningen av korrelationen.

Med hjälp av den datamängd som vi har haft till vårt förfogande, kunde vi beräkna en positiv korrelation, $r=0.013$. Även kovariansen är positiv som förväntat, eftersom positiv kovarians och positiv korrelation är sammankopplade.

⁶⁰ Blom, Gunnar m fl. (2005), Sannolikhetsteori- och statistikteori med tillämnningar, s228-234.

5.4.2 Förklaring av diagram

Figur 5: Diagrammet visar hur sambandet mellan förändringen i f/p-kvoten och förändringen i tillväxttakten förhåller sig till varandra.

Denna typ av diagram ger oss en starkare och mer verklighetstrogen bild av sambandet mellan förändringen i de båda faktorerna. Till skillnad från tidigare diagram som bara visar hur tillväxttakten och f/p-kvoten förhåller sig till varandra under ett visst år, får vi här genom att använda oss av förändringen i faktorerna under perioden ett matematiskt värde på hur starkt detta förhållande är. Begränsning med att använda denna typ av diagram är att vi inte får någon kännedom om hur starkt sambandet är i relation till andra faktorer. Det vill säga att vi inte får veta hur andra faktorer påverkar tillväxttakten eller att vi inte kan jämföra denna korrelation med andra korrelationer.

Att länderna upplever låga värden på tillväxttakten kan bero på diverse situationer som till exempel krig eller naturkatastrofer, även politiska oroligheter kan drabba ett land hårt och påverka dessa värden. De länder som har upplevt olika epidemier så som sjukdomar och hög barnadödlighet visar också låga värden.

5.5 Diskussion och resultat

Mot bakgrund av de beräkningar som har gjorts kring korrelationen mellan ökningen i f/p-kvoten och tillväxttakten, kommer vi fram till att det finns ett svagt positivt samband mellan dessa två faktorer. Sambandet är så pass svagt att det måste anses vara försumbart. Det går inte att bortse från att mycket talar emot den teori och empiri vi studerat, vilka skapade förväntningar om en starkare korrelation. Enligt både Solow-modellen och Teori om lika möjligheter, ökar ekonomisk tillväxt genom investeringar i humankapital. Detta har även visat sig stämma vid jämförelsen av de två olika perioderna då både f/p-kvoten och tillväxttakten ökade. Trots att såväl den teoretiska som den empiriska underökningen antydde på en positiv korrelation, fick vi motsatt resultat.

Vad gäller Barro och Lee's empiriska studie så styrker den i viss mån vårt resultat. De använder sig i studien av panelregressioner, där deras slutsats blir att en ökad utbildning för flickor vid grundskolenivå inte har någon signifikant effekt på tillväxten, utan till och med är förknippad med ett negativt samband. Korrelation blir däremot positiv när sambandet istället undersöks på gymnasial nivå.⁶¹ Då våra beräkningar är från studier på grundskolenivå kan detta via Barro och Lee's studie förklara det svagt positiva sambandet.

Detta till trots, kan vi inte förkasta den teori och empiri som har undersökts. Att korrelationen är svagt positiv, nästintill obefintlig, kan bero på flera faktorer. En av dessa faktorer är att vi har använt oss av en begränsad mängd av analysdata, endast 25 länder. Tidsintervallet är begränsat till 13 år, vilket också påverkar resultatet av korrelationen. Ytterligare variabler som hade varit adekvata för en mer noggrann undersökning, är exempelvis befolkningstillväxt, teknologi och realkapital, vilka inte ingår i vår beräkning.

Då länderna i analysen uppvisade en ökning i tillväxttakten, tolkar vi detta som att investeringar gjorda på andra håll, i högre grad påverkar den ekonomiska tillväxten. Detta var också vad länderna i analysen hade för avsikt att göra. I PRSP-planerna fick vi ta del av

⁶¹ Barro, J Robert och Lee Jong-Wha, Sources of economic growth, Carnegie-Rochester Conference Series on Public Policy 40 (1994) 1-46 North-Holland

information om vilka andra viktiga områden som kapital skulle allokeras till. En anledning till att ett land uppvisar en hög tillväxttakt kan vara att det tidigare befunnit sig långt ifrån sitt steady state, och på så vis får en högre acceleration i sin tillväxttakt när den väl ökar.

När man satsar på utbildning är det givet att avkastningen av investeringarna visar sig först flera år senare. Förhoppningen är att investeringarna ska bli bestående så att landet kan dra nytta av sitt humankapital på flera olika sätt. Att vår analys endast sträcker sig på en tidsperiod av 13 år kan vara en av förklaringarna till varför vi inte ser en starkare korrelation. Länderna har således inte hunnit utnyttja den utbildade befolkningen. Från grundskolan fram till avslutade högskolestudier är det minst 17 år av utbildning.⁶²

Att utbildning är oumbärlig för ett land är ren logik, men för att få alla investeringar att sammanfalla är tillgången på fungerande utbildningsinstitutioner en mycket viktig förutsättning. Främst, då detta skapar möjligheter till att kunna tillgodogöra sig andra investeringar. Här speglas också den stora skillnaden mellan olika satsningar, till exempel politiska satsningar och styrelseomvandlingar är satsningar som visar mycket snabbt resultat, och då både positiva och negativa. Fungerande institutioner och en stark stat, tillsammans med ett demokratiskt styre, bidrar till att länderna blir attraktiva för utländska investeringar samtidigt som de också uppfyller kraven för att få och distribuera bistånd.⁶³ Bistånd är en viktig faktor för ett lands möjligheter att ”komma på fötter”, men detta arbete försvåras många gånger då biståndet tenderar att missfördelas. Detta är särskilt vanligt i korruperade länder samt i länder där diktatur råder.⁶⁴

Med detta sagt kan vi konstatera, att även om utbildningen i grundskolan är mer jämlikt fördelad bland flickor och pojkar, så påverkar inte detta ett lands tillväxttakt i någon nämnvärd bemärkelse. Som vi har visat tyder våra beräkningar på att detta samband är väldigt svagt positivt. För att öka ett lands tillväxttakt och på så sätt minska fattigdomen, bör satsningar göras också på andra områden. Det är inte sannolikt att endast en satsning på fler

⁶² Här räknar vi med grundskolan 9 år, gymnasiet 3 år och högskola 4-5 år.

⁶³ Aron Janine, Growth and Institutions: A review of the Evidence, *The World Bank Research Observer*, vol 15, no.1 (February 2000), pp 99-135

⁶⁴ Dollar David, Who gives foreign aid to whom and why?, *Journal of Economic Growth*, 5: 33-63 March 2000

flickor i utbildningen skulle bidra till att bekämpa den utspridda fattigdomen i världen. Det krävs således fler investeringar samt genomgripande förändringar på andra områden.

6 Sammanfattning

Syftet med denna uppsats har varit att undersöka om en mer jämlik fördelning i utbildningen mellan könen bidrar till en fattigdomsminskning eller inte. Vårt tillvägagångssätt har främst bestått i att analysera huruvida en ökning av flicka/pojke-kvoten inverkar på landets ekonomiska tillväxt. Detta har vi sedan använt oss av som utfallsvariabel för fattigdomsminskning.

Frågeställningen vi har arbetat med lyder: *vad säger ekonomisk teori och empiri om ojämlikheter i utbildningen mellan kön och dess koppling till fattigdomsminskning via ekonomisk tillväxt?*

Den teoretiska undersökningen visade att jämlik utbildning via flera faktorer påverkar ekonomisk tillväxt positivt och därigenom även fattigdomsminskning. Produktionsfunktionen för Solow-modellen med humankapital, utgörs av produktionsfaktorerna humankapital och fysiskt kapital. En ökning av humankapitalet via fler utbildade, genererar enligt den teoretiska formeln ökad output, och då i form av högre tillväxttakt. Något som däremot påverkar tillväxten negativt, är hög befolkningstillväxt. En ökad befolkningstillväxt har visat sig bidra till att landets sparkvot minskas vilket också sänker BNP per capita, då beroendebördan ökar.⁶⁵ Teori om lika möjligheter, förklarar konsekvenserna av ojämn fördelning mellan kön i utbildning genom direkta och indirekta effekter. En direkt effekt är, att kvaliteten på humankapitalet förbättras samtidigt som effekterna även tar sig uttryck inom familjen, då exempelvis modern kan inspirera och sprida kunskap till sina barn samt nästkommande generationer. En av de indirekta effekter som uppkommer är ökad fertilitet. Förklaringen till detta är att många kvinnor saknar kunskap och utbildning om familjeplanering vilket sedermera bidrar till en ökad befolkningstillväxt.

Den tidigare forskningen visade, i enlighet med teorin om en mer jämlik utbildning och fler utbildade kvinnor, att detta bidrar till en högre ekonomisk tillväxt. Flera forskare har genom studier med anslutning till Solow-modellen, kommit fram till att satsningar på utbildning av kvinnor har en positiv effekt på BNP-nivån och därmed bekräftar teorins grundläggande

⁶⁵ Jones Charles I, s 31

antagande. Det vill säga, att tillväxttakten ökar vid en ökning av humankapitalet. I jämförelse med andra, finner dock Barro och Lee avvikande resultat i sin studie. Av deras studie framkommer att korrelationen mellan utbildning av flickor i grundskolan och ekonomisk tillväxt var delvis negativ. Det bör emellertid nämnas att när de istället undersökte korrelationen vid gymnasial nivå blev den positiv.

För att komma vidare med denna kunskap samt för att kunna analysera hur faktorerna förhåller sig i verkligheten, studerade vi fem utvecklingsländer där tyngdpunkten låg på att analysera ländernas fattigdomsminskningsstrategier. Genom att vi gjorde detta kunde vi se hur stor fokus som riktas på att ha en jämfördelad utbildning bland flickor och pojkar. Vidare analyserade vi hur mycket som allokeras till ändamålet av landets totala BNP. Till vår hjälp har vi använt oss av Världsbankens databas, där det framgår hur många inskrivna pojkar och flickor det finns vid grundskolan samt ländernas tillväxttakt. Därefter beräknade vi en kvot för att se hur flickor förhåller sig till antalet inskrivna pojkar i skolan. Då målet med uppsatsen var att se hur en jämnare fördelning av pojkar och flickor påverkade fattigdom, räknades korrelationen mellan flicka/pojke-kvoten och tillväxttakten fram.

Den empiriska undersökningen visade, genom en beräkning av korrelationen mellan förändringen i flicka/pojke-kvoten och tillväxttakten, att det inte finns något statistiskt säkerställt samband mellan en jämlik utbildning och fattigdomsminskning. Sambandet mellan dessa två faktorer var svagt positivt men med ett värde på endast 0,013 var det så pass svagt att vi fick anse det försumbart.

Med hänsyn till de resultat vi har kommit fram, bör det avslutningsvis sägas att vi sannolikt sett en starkare korrelation om vi hade analyserat data för ett längre tidsintervall och även undersökt kvoten vid gymnasial nivå. Detta lämnar stort utrymme för vidare undersökning kring ämnet.

Referenser

Artiklar:

Abu-Ghaida, Dina und Klasen, Stephan: The Costs of Missing the Millennium Development Goal on Gender Equity, Munich Discussion Paper NO. 2003-1, November 2002

Alderman Harold, Decomposing the Gender Gap in Cognitive Skills in a Poor Rural Economy, *Journal of Human Resources*, v31, n1 p229-54 Win 1996

Aron Janine, Growth and Institutions: A review of the Evidence, *The World Bank Research Observer*, vol 15, no.1 (February 2000), pp 99-135

Baliamoune-Lutz Mina and McGillivray Mark, Does Gender Inequality Reduce Growth in Sub Saharan African and Arab Countries?

Barro, J Robert och Lee Jong-Wha, Sources of economic growth, Carnegie-Rochester Conference Series on Public Policy 40 (1994) 1-46

North-Holland

David E. Bloom and Jeffrey G. Williamson, 1998, Demographic Transitions and Economic Miracles in Emerging Asia, *Worldbank Economic Review* 12(3):419-55

Dollar David, Who gives foreign aid to whom and why?, *Journal of Economic Growth*, 5: 33-63 March 2000

Dollar och Gatti, Gender inequality income and growth: Are good times good for women? Development Research Group The World Bank, May 1999

Horton Susan, Marginalization Revisited: Womens Market Work and Pay, and Economic Development, *World Development* Vol. 27, No. 3, pp. 571±582, 1999

Klasen, Stephan (1999). "Does Gender Inequality Reduce Growth and Development? Evidence from Cross-Country Regressions." Policy Research Report on Gender and Development Working Paper Series, No. 7, The World Bank, November

Klasen S, Low Schooling for Girls, Slower Growth for All? Cross-Country Evidence on the Effect of Gender Inequality in Education on Economic Development, 2002 THE WORLD BANK ECONOMIC REVIEW, VOL.16, NO.3 345-373

Klasen Stephan, Pro-Poor Growth and gender inequality, University of Göttingen, September 2006

Knowles Stephen, Paula K. Lorgelly, P. Dorian Owen 2002, Are Education Gender Gaps a Break on Economic Development? Some Cross-Country Empirical Evidence , *Oxford Economic Papers VOL.54, NO.1 118-149*

Lagerlöf N, Gender Equality and Long-Run Growth, *Journal of Economic Growth*, 8, 403-426, 2003

Lagerlöf, N. 1999. "Gender Inequality, Fertility and Growth." *University of Sydney, Department of Economics, Australia*

Seguino Stephanie, Gender inequality and economic growth: a cross country analysis, *World Development*, Vol. 28, No. 7, July 2000

Seguino Stephanie, The effects of structural change and economic liberalization on gender wage differentials in South Korea and Taiwan, *Cambridge Journal of Economics* 2000, 24, 437- 459

Litteratur:

Blom, Gunnar m fl, (2005), Sannolikhets- och statistikteori med tillämnningar.

Debraj Ray, 1998, Development Economics, Första Upplagan

Humphries Susa & Rubery Jill, 1995, The economics of equal opportunities, Första Upplagan

Jones Charles I, 2002, Introduction to economic growth and economic development, Andra upplagan.

Smith C Stehpen & Todaro P Michael, 2006 Economic Development, Nionde Upplagan.

Internet:

<http://www.imf.org/external/NP/prsp/prsp.asp> (citerad 17. Maj 2010)

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2007/cr07308.pdf> (citerad 17. Maj 2010)

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2003/cr0339.pdf> (citerad 17. Maj 2010)

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2005/cr05338.pdf> (citerad 17. Maj 2010)

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2008/cr08149.pdf> (citerad 17. Maj 2010)

Appendix: A

WDI Country	P 92	F 92	F/P 92	Growth 92	P 05	F 05	F/P 05	Growth 05
Bangladesh	75,79	65,155	0,85967806	4,59	85,195	90,09	1,05745642	6,108
Benin	66,5	35,624	0,53569925	3,96	96,355	76,66	0,79559961	3,72
Burkina Faso	34,4	22,216	0,64581395	2,69	50,276	40,13	0,79819397	5,626
Burundi	57	48,503	0,85092982	-0,11	72,37	66,89	0,92427802	2,648
Cambodia	75,54	63,2	0,83664284	9,09	91,2	88,3	0,96820175	10,614
Central African Republic	64,37	42,79	0,66475066	-0,77	59,5833	42,86	0,71932907	0,66
Chad	48,6	21,77	0,44794239	1,35	71,85	50,02	0,69617258	13,216
Eritrea	22,71	21,2075	0,93383972	6,93	51,012	43,81	0,85881753	0,346
Ethiopia	26,8	18,775	0,7005597	0,64	64,3	56,8	0,88335925	9,04
Gambia, The	59,29	42,27	0,71293641	2,64	70,904	73,06	1,03040731	6,378
Ghana	57,77	50,92	0,88142635	4,12	64,104	64,5	1,00617746	5,76
Guinea	34,29	17,6	0,51326917	3,84	72,74	61,27	0,84231509	3,002
Lao PDR	69,3	59,4825	0,85833333	6,12	81,22	76,42	0,94090126	7,128
Madagascar	63,83	66,7933	1,04642488	0,006	93,392	93,52	1,00137057	6,18
Malawi	63,74	64,38	1,01004079	1,3	87,772	92,23	1,05079068	6,264
Mali	30,39	19,018	0,62579796	1,37	66,312	53,25	0,80302208	4,762
Mauritania	47,52	37,985	0,79934764	0,94	74,202	77,73	1,04754589	5,964
Mozambique	46,26	35,714	0,77202767	3,24	77,59	70,58	0,90965331	7,666
Niger	29,57	17,51	0,59215421	0,031	48,4	34,94	0,72190083	4,018
Senegal	52,9	39,335	0,74357278	0,88	69,364	66,84	0,96361225	5,114
Tanzania	49,19	50,014	1,01675137	2,49	89,015	87,43	0,98219401	6,73
Togo	83,3	59,9875	0,72013806	-1	89,83	77,12	0,85851052	2,54
Uganda	56,94	46,965	0,8248156	6,03	94	96,94	1,0312766	7,798
Yemen, Rep.	74,22	28,02	0,37752627	3,3	84,37	61,84	0,73296195	3,832
Zambia	79,96	77,403	0,96802151	-0,81	89,54	72,77	0,8127094	5,742

Appendix:B

f/p ökn. (x)	tilly. Ökn (y)	xj-xm	$\hat{^2}$	yj-ym	$\hat{^2}$	Cxy	R
0,197778366	1,518	0,05784568	0,00334612	1,60156	2,56499443	-0,0926433	0,01298
0,259900358	-0,24	0,11996768	0,01439224	3,35956	11,2866434	-0,4030386	
0,152380016	2,936	0,01244733	0,00015494	0,18356	0,03369427	-0,0022848	
0,073348191	2,758	-0,0665845	0,00443349	0,36156	0,13072563	0,02407429	
0,131558916	1,524	-0,0083738	7,012E-05	1,59556	2,54581171	0,01336084	
0,054578414	1,43	-0,0853543	0,00728535	1,68956	2,85461299	0,14421116	
0,248230195	11,866	0,10829751	0,01172835	8,74644	76,5002127	0,94721771	
-0,07502219	-6,584	-0,2149549	0,04620559	9,70356	94,1590767	2,08582744	
0,182799552	8,4	0,04286687	0,00183757	5,28044	27,8830466	0,22635594	
0,317470897	3,738	0,17753822	0,03151982	0,61844	0,38246803	0,10979673	
0,124751116	1,64	-0,0151816	0,00023048	1,47956	2,18909779	0,02246204	
0,32904592	-0,838	0,18911324	0,03576382	3,95756	15,6622812	-0,748427	
0,082567923	1,008	-0,0573648	0,00329072	2,11156	4,45868563	0,12112913	
-0,04505431	6,174	-0,184987	0,03422019	3,05444	9,32960371	-0,5650317	
0,040749894	4,964	-0,0991828	0,00983723	1,84444	3,40195891	-0,1829367	
0,177224118	3,392	0,03729144	0,00139065	0,27244	0,07422355	0,01015968	
0,248198245	5,024	0,10826556	0,01172143	1,90444	3,62689171	0,20618527	
0,137625636	4,426	-0,002307	5,3225E-06	1,30644	1,70678547	-0,003014	
0,129746616	3,987	-0,0101861	0,00010376	0,86744	0,75245215	-0,0088358	
0,22003947	4,234	0,08010679	0,0064171	1,11444	1,24197651	0,08927421	
-0,03455736	4,24	-0,17449	0,03044677	1,12044	1,25538579	-0,1955056	
0,138372465	3,54	-0,0015602	2,4343E-06	0,42044	0,17676979	-0,000656	
0,206461	1,768	0,06652832	0,00442602	1,35156	1,82671443	-0,089917	
0,35543568	0,532	0,215503	0,04644154	2,58756	6,69546675	-0,5576269	
-0,15531211	6,552	-0,2952448	0,08716948	3,43244	11,7816444	-1,01341	
3,498317023	77,989		0		0	0	

0,139932681 3,11956

0,39244054

282,521224

0,13672691

Sx

0,12787372

Sy

3,43099369

0,00569695